

VANHEMPIEN EHDOILLA, LAPSEN TASOLLA

Vanhempien näkemyksiä ja toiveita uskontokasvatuksesta päivähoi-
dossa

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö
Sosionomi AMK
Opinnäytetyö
Kevät 2009
Susanna Rahikainen

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

RAHIKAINEN, SUSANNA:

Vanhempien ehdoilla, lapsen tasolla.
Vanhempien näkemyksiä ja toiveita us-
kontokasvatuksesta päivähoitossa.

Sosionomi AMK opinnäytetyö, 54 sivua, 4 liitesivua

Kevät 2009

TIIVISTELMÄ

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää lasten vanhempien näkemyksiä ja toiveita päivähoiton uskontokasvatuksesta. Tutkimusaihe valittiin, koska vanhempien näkökulmasta päivähoiton uskontokasvatusta käsitteleviä tutkimuksia on tehty vähän ja aihe on ajankohtainen. Uskonnollinen ilmapiiri Suomessa on muuttunut maahanmuuttajuuden ja maallistumisen myötä. Päivähoiton asiakkaina on hyvin erilaisen uskonnollisen taustan ja katsomuksen omaavia perheitä. Lasten erilainen uskonnollinen tausta päivähoiton lapsiryhmissä luo haasteita henkilökunnalle uskontokasvatuksen toteuttamisessa.

Tutkimuksen teoriaosuudessa käsitellään uskontoa ja päivähoiton uskontokasvatusta. Teoriaosuudessa määritellään uskonnon käsite ja esitetään uskonnon ilmenemistä yksilön sekä yhteisön tasolla ja tuodaan esille uskontojen esiintyvyyttä Suomessa. Teoriaosuudessa määritellään varhaiskasvatuksen, päivähoiton ja uskontokasvatuksen käsitteet, sekä esitellään päivähoiton ja esiopetuksen uskontokasvatusta. Teoriaosuudessa kerrotaan päivähoiton uskontokasvatuksen taustoista ja esitetään perusteluja päivähoiton uskontokasvatukselle sekä päivähoiton uskontokasvatusta käsitteleviä aikaisempia tutkimuksia.

Tutkimus on laadullinen fenomenografinen tutkimus, jonka aineistonkeruumenetelmänä on käytetty teemahaastattelua. Tutkimusaineisto koostuu viiden erään eteläsuomalaisen kaupungin päivähoiton asiakasperheen vanhemman haastattelusta. Aineiston analysoinnissa on käytetty sisällönanalyysia. Tutkimustulosten mukaan päivähoiton tulisi tukea ja kuunnella vanhempia lasten uskontokasvatuksen osalta. Osa vanhemmista toivoisi päivähoitolta näkyvämpää uskontokasvatusta lapsen arjessa, mutta uskonnollinen ilmapiiri päivähoitossa tulisi olla kaikkien lasten uskonnot hyväksyvä ja huomioiva. Tutkimuksen mukaan päivähoiton uskontokasvatuksen tulisi olla jatkuvaa ja säännöllistä tai muuhun toimintaan integroitua pienimuotoista toimintaa. Uskontokasvatuksen toteutuksessa vanhemmat painottavat lapsen iän ja kehitystason sekä ilmapiirin huomioimista. Uskontokasvatuksen avulla vanhemmat toivovat lapsen saavan tietoa omasta ja muiden uskonnosta.

Avainsanat: Päivähoito, uskontokasvatus

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

RAHIKAINEN, SUSANNA: According to parents' requirements, on child's level.
Parents' views and wishes of religious upbringing in day care.

Bachelor of Social Services, 54 pages, 4 appendices

Spring 2009

ABSTRACT

The purpose of this study was to examine parents' views and wishes of religious upbringing in the field of children's day care system. The subject was chosen because there are only few studies done from the parents' point of view about religious upbringing in day care and the topic is of current interest. The religious atmosphere in Finland has been changing because of immigration and secularization. The children in day care have extensively different kinds of religious backgrounds. This builds up challenges for the staff to put religious upbringing into practice in day care.

The theoretical part consists of religion and religious upbringing in the children's day care. The concept of religion was defined and religion was presented on an individual and community level. Also the incidence of religions in Finland was presented. In the theoretical part the concepts of early childhood education, day care and religious upbringing were also defined and religious upbringing in day care and pre-school was presented. In addition, history, arguments and previous studies of the religious upbringing in day care were explained.

The study is a qualitative study and the method for collecting data was a theme interview. The study material consisted of five interviews. The interviewees were parents of the children in a day care center in a city in Southern Finland. Content analysis was used in analyzing the material. The results of the study suggest that the day care staff should support and listen to the parents about religious upbringing. Some parents wished more visible religious upbringing in day care but the atmosphere that is built up should accept all religious backgrounds. According to the study, religious upbringing in day care should either be continual and frequent or concise activity which is integrated into other activities. In putting religious upbringing in action the parents emphasized on paying attention to the child's age and level of development, as well as on paying attention to the atmosphere of the upbringing. Through religious upbringing the parents wish that their child gets information of their own religion as well as other people's religions.

Key words: Religious upbringing, day care

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 USKONTO	3
2.1 Uskonnon käsite	3
2.2 Uskonto yksilön ja yhteisön tasolla	4
2.3 Uskonnot Suomessa.....	5
3 PÄIVÄHOIDON USKONTOKASVATUS.....	6
3.1 Varhaiskasvatuksen ja päivähoidon käsitteet	6
3.2 Uskontokasvatuksen käsite.....	8
3.3 Uskontokasvatus esiopetuksessa	10
3.4 Päivähoidon uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio	10
3.5 Uskontokasvatuksen tausta ja perustelut	11
3.6 Perheen huomioiminen uskontokasvatuksessa.....	14
3.7 Varhaiskasvatuksen uskontokasvatusta käsitteleviä tutkimuksia.....	16
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	18
4.1 Tutkimuksen rajausta ja perustelut.....	18
4.2 Tutkimuksen tavoite ja tutkimustehtävät.....	19
4.3 Tutkimusmenetelmät ja aineiston hankinta	20
4.4 Tutkimuksen toteutuksen kuvaus	22
4.5 Aineiston analysointi	23
4.6 Tutkimuksen luotettavuuden arviointia	23
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	25
5.1 Haastateltavien esittely	25
5.2 Vanhempien näkemyksiä uskontokasvatuksesta.....	26
5.2.1 Vanhempien määritelmiä uskontokasvatus-käsitteestä	26
5.2.2 Uskontokasvatuksen vastuun jakautuminen	27
5.2.3 Uskontokasvatuksen merkitys lapsen kehitykselle.....	28
5.3 Vanhempien näkemyksiä päivähoito-uskontokasvatuksesta	30
5.3.1 Päivähoidon uskontokasvatuksen tarpeellisuus.....	30
5.3.2 Päivähoidon tavoite ja tehtävät lapsen uskontokasvatuksessa.....	32
5.3.3 Päivähoidon uskontokasvatuksen sisältö.....	34
5.3.4 Päivähoidon uskontokasvatuksen toteuttamistavat.....	36
5.4 Vanhempien toiveita päivähoito-uskontokasvatuksesta	41

6 JOHTOPÄÄTÖKSET	43
7 POHDINTA.....	46
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Uskonto koskettaa meitä kaikkia, koska uskonto on osa yhteiskunnan kulttuurista ja sosiaalista todellisuutta. Uskonnolliset tarpeet ovat kuuluneet varhaisajoista asti ihmisenä olemiseen. Suomalaisen arvopohjan juuret ovat muodostuneet vahvasti kristillisiksi siitä syystä, että Suomi sijaitsee läntisen protestanttisen ja itäisen ortodoksisen kulttuuripiirin rajalla (Halme 2008, 24). Kristillinen perinne ja kasvatustavat ovat kuuluneet tiiviisti myös lastentarhaperinteeseen lastentarha-aatteen saapumisesta saakka (Salminen 2001, 9).

Monikulttuurisuuden sekä maallistumisen myötä uskonnollinen ilmapiiri Suomessa on kuitenkin muuttunut ja luterilaisen kirkon asema heikentynyt. Kuitenkin silti edelleen yli 80% kansalaisista kuuluu luterilaiseen kirkkoon (Väestörekisterikeskus 2008a). Uskonnollisen monimuotoisuuden lisääntymisen myötä päiväkodeissa on yhä enemmän erilaisen uskonnollisen taustan omaavia lapsia ja uskontokasvatuksen toteuttaminen on tuonut haasteita päivähoiton henkilökunnalle. Yksilön uskonnonvapautta kunnioittaen päivähoiton tulisi huomioida erilaiset uskonnolliset vakaumukset ja katsomukset toiminnassaan. Uskontokasvatus onkin herättänyt paljon keskustelua varhaiskasvatuksen piirissä.

Lasten päivähoitolaissa (36/1973) päivähoiton tehtäväksi on asetettu kotien kasvatustyön tukeminen, joten vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on yksi päivähoiton tärkeimmistä tehtävistä. Elämäkatsomuksellisten asioiden käsittely suurissa lapsiryhmissä luo haasteita päivähoiton henkilöstölle ja toteuttamisessa on tärkeää huomioida vanhempien näkemykset. Osa päivähoitohenkilöstöstä kuitenkin aristelee aiheen käsittelyä ja uskonnollisuutta pyritään jopa pyyhkimään pois päivähoiton arjesta. Lapset viettävät suuren osan päivästä päivähoitossa, joten onko täysin uskonnottoman ilmapiirin luominen lopulta ihmisen uskonnonvapautta kunnioittavaa tai vanhempien toiveiden mukaista?

Tutkimukseni tarkoituksena on tuoda aihetta näkyväksi selvittämällä vanhempien näkemyksiä ja toiveita päivähoiton uskontokasvatuksesta. Vähäinen määrä van-

hempien näkemyksiä ja toiveita kartoittavista tutkimuksista lisäsivät tutkimukseni tarvetta. Haastattelututkimuksen tarkoituksena on tuoda syvällisesti esille vanhempien näkemyksiä ja toiveita uskontokasvatuksesta sekä sen tavoitteesta, tehtävistä, sisällöstä ja toteuttamisesta päivähoitossa.

Mielenkiintoni aiheeseen heräsi Brasiliassa, jossa olin työharjoittelussa opintojeni toisena vuotena. Brasilia on pääpiirteittäin katolinen maa, mutta matkustaessani huomasin myös muiden uskontojen ja ihmisten spiritualiteetin näkymisen ihmisten arkipäivän elämässä paljon voimakkaampana kuin Suomessa. Brasiliassa uskonnolla ja uskolla oli mielestäni hyvin näkyvä osa yhteiskunnassa. Esimerkiksi suojelupoliisien pitämän luennon yhteydessä poliisit kutsuivat kaikki osallistujat rinkiin rukoilemaan. Tällainen käytäntö oli Brasiliassa pitkään asuneen suomalaisen naisen mukaan aivan tavallista. Vuolan (2004, 474–475) mukaan noin 90 prosenttia brasilialaisista ovat katolilaisia, mutta saman verran heistä on todennäköisesti afrikkalaisperäisen spiritualismin kannattajia. Kansanuskomukset ovat Latinalaisessa Amerikassa ihmisten arkipäivää ja ne ulottuvatkin elämän kaikille alueille, jossa mikään ei ole uskonnon ulottumattomissa. Vaihtoehtoiset parantajat ja uskonnolliset johtajat elävät rinnakkain niin sanotun ”virallisen” yhteiskunnan ja kirkon edustajien kanssa, kenties korvaamassa puuttuvaa sosiaaliturvajärjestelmää.

Suomessa uskonnolla ei sen sijaan ole ollut pitkään aikaan näkyvää yhteiskunnallista roolia (Heino 2002, 23) ja maallistuminen näkyy suomalaisessa yhteiskunnassa kirkon jäsenmäärän tasaisena laskuna (Kallioniemi 2005a, 15). Uskonnon erilainen esiintyminen Suomessa ja Brasiliassa sekä Suomessa aiheen ympärillä käyty keskustelu tekivät aiheesta henkilökohtaisesti mielenkiintoisen.

2 USKONTO

2.1 Uskonnon käsite

Uskonnon voi määritellä monin tavoin. Räsänen (2001, 80) mukaan uskonnossa on aina kyse uskosta johonkin ja uskonnollisessa uskossa, uskolla on aina jokin kohde. Eri uskonnoissa tuonpuoleisesta, jumaluudesta, pyhästä ja epäpyhästä on hyvin erilaisia tulkintoja. Räsänen määrittelee uskonnon sen substanssin mukaan, eli millaista uskonto on olemukseltaan, ja sen funktion mukaan, eli millaisia tehtäviä uskonnolla on ihmisen tai yhteisön elämässä.

Laitila (2006, 77–78) määrittelee uskontoa yksilön valinnan vapauden kautta. Laitilan mukaan ihminen voi olla joko uskonnollinen tai uskonnoton oman valintansa mukaan. Yksilöllisen valinnan kautta ihminen voi päätyä myös valitsemaan eri uskontoperinteistä mieleisiään piirteitä. Laitilan mukaan uskonto ei varsinaisesti kuulu ihmisen olemukseen, vaan se on syntynyt tietämättömyydestä, pelosta ja epävarmuudesta. Uskonto voidaan nähdä myös institutionaalisenä ja ideologisena, jolloin se on osana vallanpitäjien pyrkimystä hallita ihmisiä. Laitilan mukaan uskonnon avulla ihmiset määrittelevät ja neuvottelevat tietoisella, sosiaalisella sekä tunteen tasolla keskinäisiä suhteitaan ja rajojaan.

Uskonnolla on yleensä myös perustaja tai johtaja. Uskontoon kuuluu usein lisäksi erilaiset symbolit, pyhät kirjoitukset, seremoniat sekä rituaalit. Uskonto liitetään usein jollain tavalla jumalanpalvelusmenoihin sekä muuhun hartauden harjoittamiseen. Uskonnosta puhutaan toisinaan uskonnollisena vakaumuksena. Vakuumus-käsitettä käytetään kuitenkin myös puhuttaessa elämänkatsomuksesta tai maailmankatsomuksesta. Vakaumuksen sisältö voi vaihdella uskonnollisesta täysin uskonnottomaan sekä uskontokielteiseen vakaumukseen saakka. Vakaumuksen sisällöstä riippumatta vakaumuksessa on aina kyse yksilön maailmankatsomuksesta, hänen perimmäisistä elämänarvoistaan sekä niihin liittyvistä ratkaisuisista. (Seppo 2003, 10.)

Uskontotieteilijät ovat tehneet yhden huomion, joka on kestänyt historian sekä kulttuurien vaihtelut. Heidän mukaan uskonto kuuluu vasta yhteisön aikuiseksi merkitsemän jäsenen elämäntapaan, arvoihin ja asenteisiin. Lapset ovat siis teoreettisesti ajatellen uskonnollisesti viattomia. Kulttuuriin ja sen uskontoon kasvaminen ohjeineen, sääntöineen ja kieltoineen on elinikäinen prosessi. Henkilö voidaan määritellä uskonnolliseksi, kun hän ilmoittaa elävänsä vakaumuksen mukaan, jota hänen laillaan ajattelevat pitävät uskonnollisena vakaumuksena. Uskonnollisuus voi tällöin perustua olemassa olevaan uskontoon, mutta yhtä hyvin mihin tahansa perinteeseen, jolle hän hyväksyy uskonnon nimikkeen ja joka tarjoaa hänelle tulkinnan elämästä sekä elämäntavan. (Anttonen 2004, 34.)

2.2 Uskonto yksilön ja yhteisön tasolla

Ihmisen uskonnollinen kehitys liittyy olennaisesti muuhun kehitykseen. Lapsen uskonnollista kehitystä seurattaessa on huomioitava eri kehitysvaiheiden mahdollisuudet ja rajoitukset. (Päivähoidonuskonto kasvatuksen tavoitteet 1976, 1.) Uskonnon ideologisen sisällön ymmärtäminen ei lapsen kognitiivisin kyvyin ole vielä täysin mahdollista. Uskonnon käsitteiden ja käsitysten omaksuminen ei kuitenkaan ole täysin riippuvainen älyllisistä ja kognitiivisista prosesseista, vaan myös emotionaalisilla tekijöillä on suuri merkitys. (Holm 2004, 25–26.)

Ehnqvistin (2001, 118–120, 135) mukaan uskonnollisen kehityksen tarkastelu voidaan liittää sekä minän, että ajattelun kehitykseen. Minäkäsitystä ja itsetuntoa voidaan pitää yksilön kehityksen perustoina, joihin lapsen varhaiset vuorovaikutussuhteet vaikuttavat. Minäkäsitys sekä itsetunto vaikuttavat lapsen jumalakäsitykseen.

Lapsen elinympäristö vaikuttaa myös paljon lapsen jumalakäsitykseen. Jumalakäsitys tarkoittaa ihmisen tietoja ja kokemuksia Jumalasta. Psykoanalyttisten teorioiden mukaan lapsen jumalakäsitys muokkautuu lapsen varhaisten tunteiden ja kokemusten kautta. Varhaiset vuorovaikutussuhteet määrittelevät tämän teorian mukaan millaisena lapsi kokee Jumalan. Myöhemmin erilaisten vaiheiden kautta lapsi hioo ja muokkaa jumalakäsitystään. Vähitellen lapsen uskonnollisen kypsyy-

misen myötä jumalakäsitys vapautuu niistä tunteista, ajatuksista ja käsityksistä, jotka sitovat sen inhimillisen elämän alueelle. (Tamm 2002, 11–13.)

Kognitiivisten teorioiden mukaan lapsi saa tietonsa Jumalasta vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kautta. Jo sana Jumala on sosiaalinen ja kulttuuriin sidottu käsite. Uskonnollinen ympäristö luo erilaisen jumalakäsityksen kuin maallistunut ympäristö, samoin kuin älyllinen ympäristö luo toisenlaisen jumalakäsityksen kuin tunneperäinen ympäristö. Myös vanhempien suhtautumisella uskontoon on merkitystä lapsen jumalakäsityksen synnystä. (Tamm 2002, 23–28.)

Uskonnollisten sanojen ja käsitteiden merkitykset muuttuvat suhteessa kulttuuriin ja yhteiskuntaelämän muilla alueilla tapahtuviin muutoksiin. Uskonnolliset sanat ja käsitteet ovat siis ajasta ja yhteiskunnasta riippuvaisia. Kaikissa kulttuureissa uskonnot ja erilaiset uskonkäsitykset ovat erottamaton osa symbolikieltä, joka liittyy ihmiset yhteen ja jolla yhteisyyttä ilmaistaan. Ihmisen usko ja uskonto ovat merkinneet elämistä niiden tunnuspiirteiden mukaan, jotka liittävät hänen itsetietoisuutensa osaksi sitä yhteisöä, jonka jäsen hän on. (Anttonen 2004, 33–36.)

2.3 Uskonnot Suomessa

Suomessa uskonnolla ei ole ollut pitkään aikaan yhteiskunnallista roolia, vaan uskonnon painopiste on ollut yksityisten ihmisten ja perheiden uskonelämän hoitamiseksi (Heino 2002, 23). Evankelisluterilaiseen kirkkoon kuuluu 81,6 % väestöstä ja uskontokuntiin kuulumattomia on 16,0 %. Lisäksi 1,3 % väestöstä kuuluu muihin uskontokuntiin ja 1,1 % ortodokseihin. (Väestörekisterikeskus 2008a.) Suuren enemmistön kuuluminen luterilaiseen kirkkoon on antanut pohjan luterilaisen kirkon asemalle yhteiskunnassa, joka näkyy esimerkiksi koulun uskonnonopetuksessa ja päivähoiton uskontokasvatuksessa. (Halme 2008, 27.)

Kääriäisen, Ketolan ja Niemelän (2003) mukaan, että modernisaatiosta johtunut maallistuminen ja uskonnon roolin muuttuminen näkyy suomalaisessa yhteiskunnassa kirkon jäsenmäärän tasaisena laskuna (Kallioniemi 2005a, 15). Maallistuminen ei kuitenkaan estä kulttuuria olemasta monissa suhteissa uskonnollista.

Kulttuuriamme leimaa tällä hetkellä kääntyminen pois länsimaista kulttuuria aikaisemmin hallinneesta kristinuskosta. Länsimäisen kulttuurin osittainen luopuminen kristinuskosta ei kuitenkaan tarkoita sitä, että siitä olisi tullut uskonnoton. Näin ollen uskollisuuden liittäminen sen aiempaan ilmenemismuotoon voi näyttää sen esiintyvän uudessa valossa uskonnottomuutena. Uskonnollisuus ja pyhän kokemus liittyvät kuitenkin ihmisen olemukseen. (Puolimatka 2004, 106.)

Suomessa toimii tällä hetkellä yli 50 erilaista uskonnollista yhdyskuntaa, joiden jäsenmäärät vaihtelevat kahdestakymmenestä 18 000 jäseneen (Väestörekisteri 2008b). Uskontojen kirjo Suomessa on kasvamassa uusien uskonnollisten suuntauksien saapuessa Suomeen sekä maahanmuuttajien määrän lisääntyessä (Heino 2002, 23–24). Uskontokasvatuksen ja varhaiskasvatuksen piirissä toimivat professorit kuten Luodeslampi (2005) ja Kalliala (2005) puhuvat Suomesta moniuskontoisena yhteiskuntana. Moniuskontoinen yhteiskunta tarkoittaa yhteiskuntaa, jossa esiintyy erilaisia uskontoja ja katsomuksia. Moniuskontoisuuden käsitettä on käytetty mm. Helsingissä vuonna 2005 pidetyssä varhaiskasvatuksen uskontokasvatuksen symposiumissa paneelissa, jonka aiheena on ollut ”Varhaiskasvatuksen uskontokasvatuksen mahdollisuudet moniuskontoisessa yhteiskunnassa” (Kalliala 2005, 141). Uskontokasvatuksen tutkiminen varhaiskasvatuksen näkökulmasta on siis ajankohtainen ja tärkeä aihe.

3 PÄIVÄHOIDON USKONTOKASVATUS

3.1 Varhaiskasvatuksen ja päivähoidon käsitteet

Varhaiskasvatus käsitteenä otettiin käyttöön 1970-luvulla silloisen päivähoiton henkilöstön koulutuskomitean yhteydessä. Käytännön pikkulapsipedagogiikan lisäksi käsite on yleistynyt tarkoittamaan sekä oppiainetta että tutkimus- ja tieteenalaa. Varhaiskasvatuksen asema vahvistui Suomessa 1990- ja 2000-luvuilla. Valtioneuvoston hyväksymässä varhaiskasvatuksen valtakunnallisessa linjauksessa varhaiskasvatus on määritelty lapsen eri elämänpiireissä tapahtuvaksi kasvatukselliseksi vuorovaikutukseksi, jonka tavoitteena on kokonaisvaltaisesti tukea lap-

sen kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatuksen tutkija Eeva Hujala on määritellyt varhaiskasvatuksen yhteiskunnalliseksi toiminnaksi, jonka avulla pyritään vaikuttamaan kasvatusolosuhteisiin ja edistämään lasten mahdollisimman hyvää ja monipuolista kehitystä. Varhaiskasvatuskäsitettä on laajennettu 0–8-vuotiaiden tai jopa 0–10-vuotiaiden lasten koko elämän piiriä kattavaksi tavoitteelliseksi kasvatustoiminnaksi. (Kallioniemi 2008, 13–15.)

Varhaiskasvatuksen määritelmää on laajennettu ikäjaksosta ja kasvukontekstista käsittelemään myös vuorovaikutusprosessin luonnetta. Varhaiskasvatuksessa hoiva ja oppimisen tukeminen ovat integroituneena toisiinsa. Varhaiskasvatuksen päämääränä on vahvistaa lapsen oppimaan oppimista ja kasvua oman elämänsä ja kasvunsa vaikuttajana. Varhaiskasvatus määritellään siis vuorovaikutusprosessiksi, jossa lapsi omaehtoisen, elämyksellisen ja kokemuksellisen toiminnan kautta vertaisryhmäkontaktien sekä aikuisten tavoitteisen ohjauksen avulla kasvaa aktiivisena toimijana. (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 11.)

Varhaiskasvatuskäsitettä on rajattu muun muassa niin, että varhaiskasvatus kattaisi ainoastaan yhteiskunnan palvelujärjestelmän tuottaman ammatillisen kasvatus- ja opetustyön. Tässä tapauksessa päivähoitojärjestelmä olisi keskeisin käytännön varhaiskasvatustoimintaa tuottava ja toteuttava taho. Toisaalta varhaiskasvatuksen toteuttamisympäristöksi katsotaan joissain tilanteissa sekä julkiset varhaiskasvatusinstituutiot että koti ja muut elämän piirit. (Karila, Kinos & Virtanen 2001, 13–15.)

Tutkimukseni keskeinen käsite on päivähoito, joka on määritelty lasten päivähoitolaissa (36/1973). Lain mukaan lasten päivähoidolla tarkoitetaan lapsen hoidon järjestämistä päiväkotihoidona, perhepäivähoitona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitotoimintana. Päivähoitoa voidaan järjestää päiväkodissa, yksityisessä kodissa tai perhepäiväkodissa. (Laki lasten päivähoidosta 36/1973.) Tutkimukseni käytän päivähoito-käsitettä, jolla tarkoitan 0–6-vuotiaiden lasten varhaiskasvatusta päiväkodissa.

3.2 Uskontokasvatuksen käsite

Uskontokasvatus on tavoitteellista ja tarkoituksenmukaista toimintaa, jonka tarkoituksena on uskontoon liittyvän kulttuurin välittäminen. Uskontokasvatukseen voidaan sisällyttää sellaisia aineksia, jotka eivät kuulu yhteisön omaan uskonnolliseen perinteeseen, vaan myös muihin kulttuureihin ja uskontoihin. Uskontokasvatus on sekä ihmisen kasvatusta uskontoon, että ihmisen kasvattamista uskonnon avulla. Uskontokasvatus on vuorovaikutusta kasvattajan ja kasvatettavan välillä. Yhteiskunnan antama uskontokasvatus voi olla uskonnollisten tunnustuksien pohjalta nousevaa tai tunnustuksetonta, uskomuksiin sitoutumatonta opetusta. (Tamminen, Vermasvuori, Niemi & Kontula 1987, 10–13.)

Perinteisesti uskontokasvatus-käsitettä on käytetty varhaiskasvatuksessa, kun taas uskonnonopetus-käsite on liitetty kouluopetukseen. Uskontokasvatuksen yleistavoitteena on uskonnollisen kompetenssin saavuttamista. Uskonnollisen kompetenssin käsitteen käyttäminen perustuu ajatukseen, että ihmisen kokonaisvaltaiseen kasvuun ja kehittymiseen liittyy uskontoon liittyvä opetus ja oppiminen. Uskonnollisella kompetenssilla tarkoitetaan esimerkiksi ihmisen kykyä käsitellä omaa uskonnollisuuttaan ja sen erilaisia ulottuvuuksia yhdistettynä omaan elämänhistoriaan. Kompetenssiin liittyy myös kyky arvostaa erilaisia uskonnollisia käsityksiä ja katsomuksia. Siihen sisältyy suvaitsevaisuus uskonnollista erilaisuutta kohtaan sekä kyky dialogisuuteen uskonnollissa kysymyksissä. (Kallioniemi 2003, 95; Kallioniemi 2005b, 7.) Uskontokasvatuksessa ollaan tekemisissä myös eettisen kasvatuksen kysymysten parissa eli pohditaan hyvän ja pahan, oikean ja väärän ongelmia (Salminen 2001, 4).

Päivähoidon uskontokasvatuksen lähtökohta ja luonne eroavat monella tavalla perusopetuksessa annettavasta uskonnonopetuksesta. Päivähoidon kasvatustavoittekomitean mietintöön kirjattiin, että päivähoidon uskontokasvatuksen tulee olla luonteeltaan yleiskristillistä ja ekumeenista eli kirkkojen yhteyttä korostavaa kasvatusta. Mietinnön mukaan vanhempien tehtävä on lapsen uskonnollisen vakaumuksen ohjaaminen ja päivähoidon uskontokasvatus on ollut enemmän tiedon ja kokemuksen välittämistä uskonnosta. Mietinnön mukaan päivähoidon uskontokasvatuksen tavoitteena on, että kaikki lapset voisivat osallistua päivähoidon us-

kontokasvatukseen vanhempien vakaumuksesta riippumatta eikä ketään lasta tarvitsisi poistaa ryhmästä uskontokasvatuksen ajaksi. (Päivähoidon kasvatustavoitekomitean mietintö 1980, 137–139.)

Päivähoidon uskontokasvatusta on määritelty uudelleen 2000-luvulla. Esiopetuksen opetussuunnitelman (2000) laatimisen myötä esiopetuskäsite rajattiin tarkoittamaan vain 6-vuotiaiden lasten yhteiskunnallista kasvatusta ja opetusta. Samalla uskontokasvatuksen linjausta muutettiin. Päivähoidon kasvatustavoitekomitean mietinnön ekumeeniseksi ja yleiskristilliseksi määritelty kaikille yhteinen uskontokasvatuksen sisältöalue vaihdettiin eriytetyksi uskontokasvatukseksi, kulttuuriseksi katsontakasvatukseksi sekä elämäkatsomustiedoksi. Esiopetusuudistuksen myötä katsomuskasvatus toi uskontokasvatukseen muitakin muutoksia eriyttämisperiaatteen lisäksi. Merkittävä muutos oli eettisen ja uskonnollisen kasvatuksen välisessä suhteessa. Päivähoidon kasvatustavoitekomitean mietinnössä uskonnollisen kasvatuksen tavoitteet määriteltiin omana erillisenä tavoitealueena, eettisen kasvatuksen tavoitteista erillisenä alueena. Esiopetusuudistuksessa uskontokasvatuksesta tehtiin eettiselle kasvatukselle alisteinen sisältöalue, joka on etiikka ja katsomus- käsitteen alla. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2000, 12; Hilska 2003, 109–110; Päivähoidon kasvatustavoitekomitean mietintö 1980, 137–139.)

Esiopetussuunnitelman uudistuksen jälkeen valtioneuvosto teki periaatepäätöksen varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista (2002, 20), jonka pohjalta laadittiin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on määritelty esiopetuksen ulkopuolelle jäävää varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määriteltiin lapsen sisällöllisen oppimisen orientaatio-alueet. Uskontokasvatusta on määritelty varhaiskasvatuksen uskonnollis-katsomuksellisessa orientaatioissa. Uskonnollis-katsomuksellisessa orientaatioissa ydinasioina ovat uskonnolliset, hengelliset ja henkiset asiat sekä ilmiöt. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 26–29.)

3.3 Uskontokasvatus esiopetuksessa

Päivähoito ja siihen liittyvä esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa uskontokasvatus kuuluu etiikan ja katsomuksen sisältöalueeseen. Esiopetuksen sisällöllisiä osa-alueita ovat 1) kieli ja vuorovaikutus, 2) matemaatiikka, 3) ympäristö- ja luonnontieto, 4) etiikka ja katsomus, 5) terveys, 6) fyysinen ja motorinen kehitys sekä 7) taide ja kulttuuri. Esiopetukseen sisältyy eettistä kasvatusta, kulttuurista katsomuskasvatusta sekä perustuslain 6 §:n säännösten puitteissa esiopetukseen kuuluu uskontokasvatusta ja sille vaihtoehtoista elämäkatsomustietoa. Tiettyyn uskontokuntaan kuuluvien tai uskontokuntaan kuulumattomien lasten opetukseen liittyvästä hyväksyttävästä syystä esiopetuksen järjestäjä voi tarvittaessa päättää, ettei kyseisen uskontokunnan tunnustuksellista uskontokasvatusta tai elämäkatsomustietoa järjestetä. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2000,10–14.)

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin on kirjattu, että uskontokasvatuksen tavoitteena on mahdollisuus kohdata uskontoon liittyviä asioita ja tutustua uskonnollisiin juhliin sekä siihen miksi ja miten juhlia vietetään. Tavoitteena on myös tutustua oman uskonnon keskeisiin sisältöihin. Eettinen kasvatusta sekä kulttuurista katsomuskasvatusta toteutetaan yhteisesti koko ryhmälle. Eettinen kasvatusta sisältyy kaikkeen toimintaan ja se lähtee itsetunnon kehittymisestä sekä laajenee sosiaalisiin suhteisiin sekä koko ympäristöön. Kulttuurisen katsomuskasvatuksen tavoitteena on katsomuksellisen ajattelun kehittyminen. Kulttuurisen katsomuskasvatuksen kautta lapselle tarjotaan mahdollisuus kartuttaa katsomuksellista yleissivistystä tutustumalla oman katsomuksen ja muiden lapsiryhmässä edustettuina olevien uskontojen ja vakaumusten tapoihin. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2000, 10–14.)

3.4 Päivähoidon uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio

Päivähoidon uskontokasvatus alle 6-vuotialle lapsille perustuu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Varhaiskasvatussuunnitelmaan on listattu seitsemän

lapsen sisällöllisen oppimisen orientaatiota. Varhaiskasvatussuunnitelman orientaatioperustat rakentuvat pitkälti englantilaisen kasvatustieteenfilosofi Paul Hirstin esittämälle jaottelulle perustieteenaloista (Kallioniemi 2008, 15). Varhaiskasvatussuunnitelmaan listatut sisällöllisen oppimisen orientaatiot ovat: 1) matemaattinen, 2) luonnontieteellinen, 3) historiallis-yhteiskunnallinen, 4) esteettinen, 5) eettinen ja 6) uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio. Orientaation käsitteellä korostetaan sitä, että lapselle tarjotaan välineitä, joiden avulla lapsi voi vähitellen perehtyä aiheeseen ja muodostaa omaa näkemystään aiheesta karttuvien tietojen ja taitojensa avulla. Orientaation sisällölliset aiheet ja ilmiöt liitetään lapsen kasvuympäristöön. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 27–29.)

Uskonnollis-katsomuksellisen-orientaation yhteydessä tutustutaan lapsen oman uskonnon tai katsomuksen perinteeseen sekä perehdytään sen tapoihin ja käytäntöihin. Lisäksi siihen liittyy tutustuminen lapsia lähellä olevien erilaisten uskontojen ja katsomusten tapoihin. Lapselle tarjotaan mahdollisuus hiljaisuuteen, ihmetelyyn, pohdintaan sekä kyselemiseen. Orientaation yhteydessä lapsi saa kognitiivisten valmiuksien ohella sosiaalista kykyä hallita ympäristöään sekä liittyä ympäristön sosiaalisiin konstruktioihin ja toimintoihin uskonnollisissa ja katsomuksellisissa kysymyksissä. Varhaiskasvatussuunnitelma painottaa, että uskonnollis-katsomuksellisen orientaation lapsikohtaisista sisällöistä sovitaan lapsen vanhempien kanssa. (Kallioniemi 2008, 16; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 27–29.)

3.5 Uskontokasvatuksen tausta ja perustelut

Uskontokasvatus on kuulunut Suomessa kiinteästi lastentarhaperinteeseen lastentarha-aatteen saapumisen jälkeen. Varsinainen lastentarhatyön aloittaminen Suomessa sijoittuu 1880-luvulle, jolloin Hanna Rothman perusti Helsingin Fröbel-laitoksen. Rothmanin sekä hänen työtoverinsa Elisabeth Alanderin elämää sävytti vahva kristillinen vakaumus. Heidän lastentarhatoiminnan aatepohjana oli kristillinen etiikka, joten kasvatustyö ilmeni vahvasti kristillisenä. (Hänninen & Valli 1986, 59–70; Kallioniemi 2008, 9–10.)

Päivähoidon uskontokasvatuksen taustalla ovat YK:n Ihmisoikeuksien julistus, Lapsen oikeuksien julistus, Laki lasten päivähoidosta (36/1973) sekä Uskonnonvapauslaki (453/2003). YK:n Ihmisoikeuksien yleismaallisen julistuksen 18. artiklassa uskonnonvapaus määriteltiin seuraavasti:

Jokaisella ihmisellä on ajatuksen, omantunnon ja uskonnonvapaus; tämä oikeus sisältää vapauden uskonnon tai vakaumuksen vaihtamiseen sekä uskonnon tai vakaumuksen julistamiseen yksin tai yhdessä toisten kanssa, sekä julkisesti että yksityisesti, opettamalla sekä harjoittamalla hartautta ja uskonnollisia menoja.

(YK:n Ihmisoikeuksien yleismaallinen julistus 1948)

Lapsen oikeuksien julistuksen 14. artiklaan on kirjattu lapsen oikeus ajatuksen-, omantunnon- sekä uskonnonvapauteen (Yleissopimus lapsen oikeuksista 1959). Lasten päivähoitolain pykälässä 2 a § säädetään, että edistäessään lapsen kehitystä päivähoiton tulee tukea lapsen kasvua ja kehitystä yhteisvastuuseen ja rauhaan sekä elinympäristön vaalimiseen. Lapsen iän ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti päivähoiton tulee yleinen kulttuuriperinne huomioon ottaen edistää lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä sekä tukea lapsen esteettistä, älyllistä, eettistä ja uskonnollista kasvatusta. Uskonnollisen kasvatuksen tukemisessa on kunnioitettava lapsen vanhempien tai holhoojan vakaumusta. (Laki lasten päivähoidosta 36/1973.) Uskonnonvapauslaki lähtee yksilön positiivisesta oikeudesta saada oman uskonnon opetusta. Lapsen kehitystasoa vastaavalla tavalla vanhemmilla tai laillisilla huoltajilla on oikeus päättää lapsen uskontokasvatuksesta tai sitä korvaavasta kasvatuksesta. (Uskonnonvapauslaki 453/2003, 3 §, 6 §; Seppo 2003, 179.)

Uskontokasvatuksen kuulumisesta päivähoitoon käytiin laajasti keskustelua 1970-luvulla, jolloin laki lasten päivähoidosta asetettiin. Sosiaalhallitus ja sen asettamat komiteat olivat eri linjoilla kirkon kanssa päivähoiton uskontokasvatuksesta, sosiaalihuolto vastustaen ja kirkko puolustaen uskontokasvatuksen paikkaa päivähoidossa. Viimein vuonna 1980 Päivähoidon kasvatustavoitekomitea kirjasi uskonnollisen kasvatuksen yhdeksi päivähoiton osatavoitteeksi. (Vaalgamaa 2003, 81–89; 139; Kallioniemi 2005b, 28–29.)

Päivähoidon kasvatustavoitekomitean mietintöön päivähoidon uskontokasvatuksen tavoitteiksi kirjattiin seuraavat tavoitteet: 1) ”Lapsi pääsee osalliseksi juhlapyhien perinteestä ja hän saa tietoa kristinuskon keskeisestä sisällöstä ja kulttuuri-perinteestä”, 2) ”Lasta ohjataan suhtautumaan kunnioittavasti uskonnolliseen vakaumukseen ja erilaisiin katsomustapoihin” sekä 3) ”Lapsi saa vastauksia uskonnollisiin kysymyksiinsä ja mahdollisuuden hiljentyä”. Tavoitteissa korostuu kristillisen perinteen, siihen liittyvän tapakulttuurin sekä kristinuskon keskeisten sisältöjen merkitys. Kunnioittava suhtautumistapa muita uskonnollisia vakaumuksia ja erilaisia katsomustapoja kohtaan lähtee päivähoidohenkilökunnan antaman mallin kautta. Uskontokasvatus nähdään mietinnössä asennekasvatuksen perustan luomisena. (Päivähoidon kasvatustavoitekomitean mietintö 1980, 146–148.)

Varhaiskasvatuksen uskontokasvatuksen ensimmäinen tavoite on perehdyttää lapsi omaan taustaansa eli siihen traditioon, johon vanhemmat haluavat lapsensa kasvattaa (Päivähoidon kasvatustavoitekomitean mietintö 1980, 146–148). Komulaisen (2008, 33) ja Kokkosen (2008, 29) mukaan omaan uskontoon ja oman identiteetin lähteisiin tutustuminen johtaa toisen uskonnon ymmärtämiseen ja kunnioittamiseen. Maailmankatsomusten ja uskontojen vertailun aika on myöhemmin koulussa, mutta myöhemmän vertailun edellytyksenä on kuitenkin, että lapsi on perehtynyt oman identiteettinsä lähteisiin.

Varhaiskasvatuksen uskontokasvatuksen toinen tavoite on lapsen ohjaaminen erilaisten uskonnollisten vakaumusten ja katsomusten kunnioittavaan suhtautumiseen (Päivähoidon kasvatustavoitekomitean mietintö 1980, 146–148). Kallionien (2001a, 32; 2005a, 30) mukaan päivähoidon uskontokasvatus on tärkeää monikulttuurisen ja moniarvoisen yhteiskunnan kannalta. Terve uskonnollinen ja katsomuksellinen identiteetti auttaa suvaitsevaisuuden ja tasavertaisuuden kehittymistä. Uskontokasvatuksen kautta lapset saavat virikkeitä oman kulttuuri-identiteettinsä muodostamiseen sekä lapset oppivat kommunikoimaan erilaisen uskonnollisen ja katsomuksellisen vakaumuksen omaavien kanssa. Uskontokasvatuksen kautta lapsi voi esimerkiksi oppia ihmisten erilaisuudesta, joka näkyy erilaisina rukouksina ja jumalasta, joka esiintyy erilaisissa uskonnoissa eri tavoin (Kokkonen 2008, 29). Kangasmaan, Petäjän ja Vuorelman (2008, 39) mukaan lapset suhtautuvat suvaitsevaisesti ja avoimesti erilaisuuteen ja eri uskontokunnis-

ta tuleviin ihmisiin. Lapselle monikulttuurisuus ei ole arvosiidonnaista, ellei hän ole sitä aikuiselta oppinut.

Kolmas varhaiskasvatuksen uskontokasvatuksen tavoite on, että saa lapsi vastauksia uskonnollisiin kysymyksiin sekä hänelle tarjotaan mahdollisuus hiljentyä (Päivähoidon kasvatustavoitekomitean mietintö 1980, 146–148). Uskonnollisiin ja hengellisiin asioihin ja ilmiöihin liittyvillä varhaisilla myönteisillä kokemuksilla on tärkeä merkitys myöhemmin ihmisen elämässä. Myönteisiä kokemuksia ovat kokemukset huolenpidosta ja turvallisuudesta, hyvyydestä ja anteeksiannosta. Rakastettuna oleminen, yhteydenkaipuu ja elämänilo kuten myös yksinäisyys, hylätyksi tuleminen sekä erilaiset pelot ovat elämän peruskysymyksiä ja syvimpiä elämäkokemuksia. Lapsi työstää näitä kysymyksiä jokapäiväisen kokemuksensa tasolla ja aikuisen tehtävänä on antaa tilaa ja aikaa, sisältöjä sekä riittejä asioiden käsittelyyn. Hiljentymisen kautta lapsi saa tietoisia pysähtymisen, rentoutumisen ja keskittymisen kokemuksia. Nämä kokemukset yhdessä luovat pohjaa ihmisten välisen läheisyyden ja yhteisöllisyyden kokemuksille ja hänelle syntyy tunnesuhde uskonnolliseen maailmaan. (Hiltunen 2008, 69–73.)

Varhaiskasvatuksen aikana lapselle muodostuu asenteita ja käsityksiä esillä olevista tiedonaloista ja orientaatioperusteista. Tämän takia uskontokasvatuksen asianmukaisen hoitaminen on jo varhaiskasvatuksessa erittäin tärkeää. Jos uskontokasvatusta laiminlyödään, lapsi ei kohtaa uskonnolliseen elämänpiiriin liittyviä kysymyksiä eikä näin ollen saa tukea elämänpohdintoilleen ja elämänskysymyksilleen. (Kallioniemi 2008, 23.)

3.6 Perheen huomioiminen uskontokasvatuksessa

Lasten päivähoitolaissa (36/1973) päivähoiton tehtäväksi on asetettu kotien kasvatustyön tukeminen. Päivähoidon kasvatustavoitekomitea on korostanut päiväkotien ja kotien välistä yhteistyötä sekä vanhempien vakaumuksen kunnioittamista ja kyseenalaistamattomuutta. Lisäksi kasvatustavoitekomitean mietinnössä painotetaan, että lapsen kysymyksiin vastataan hänen kehitystasoaan huomioivalla tavalla vanhempien kanssa samoja linjauksia noudattaen. (Päivähoidon kasvatusta-

voitekomitean mietintö 1980, 146–148.) Varhaiskasvatussuunnitelmassa painotetaan, että uskonnollis-katsomuksellisen orientaation lapsikohtaisista sisällöistä sovitaan lapsen vanhempien kanssa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 29).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on määritelty kasvatuskumppanuus, joka tarkoittaa vanhempien ja henkilöstön tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukemisessa. Kasvatuskumppanuus lähtee lapsen tarpeista ja varhaiskasvatusta ohjaa lapsen edun ja oikeuksien toteutuminen. Kasvatuskumppanuuteen liittyvistä arvoista, näkemyksistä ja vastuista tulee keskustella ja sopia sekä kasvatusyhteisön että lapsen vanhempien kanssa. Kasvatuskumppanuudessa on kysymys vanhempien ja henkilöstön asennoitumisesta yhteiseen kasvatustehtävään sekä konkreettisesta organisoinnista että sopimisesta molemmille osapuolille sopivalla tavalla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31.)

Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on henkilöstön asettuminen vanhemman rinnalle. Rinnalle asettuminen tarkoittaa sitä, että henkilöstö pyrkii luomaan kokemuksen siitä, että se toimii lasta koskeissa asioissa yhteisymmärryksessä vanhempien kanssa. Kasvatuskumppanuus edellyttää kasvattajan ja vanhemman keskinäistä luottamusta ja huolen jakamista arjen kasvatuskysymyksissä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 15, 20.)

Uskontokasvatuksessa vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö korostuu. Hilskan (2003) tekemän tutkimuksen ”Juhlapyhien vietto monikulttuurisessa päiväkodissa” – mukaan vanhempien vakaumuksen kunnioittaminen on muuttunut siten, että toimintakauden kasvatuskeskustelun uskontokasvatusta koskevat sopimukset eivät kaikille vanhemmille riitä. Vanhemmat saattavat toivoa luvan kysymistä jopa tilannekohtaisesti. Kasvatushenkilöstölle tällainen lupien kysyminen ja lasten tapauskohtainen erittely on kuitenkin vaativaa. (Hilska 2003, 118.)

3.7 Varhaiskasvatuksen uskontokasvatusta käsitteleviä tutkimuksia

Varhaiskasvatuksen uskontokasvatuksen tutkimuksia löytyy jonkun verran ja useimmissa on keskitytty lähinnä lastentarhanopettajien tai henkilöstön näkemyksiin uskontokasvatuksesta. Vanhempien näkökulmasta tehtyjen tutkimusten vähäinen määrä sekä edellisistä tutkimuksista kulunut pitkä aika lisäävät tarvetta ja mielekkyyttä omalle tutkimukselleni.

Vuorinen (2008, 47–56) on pro gradu -tutkimuksessaan tutkinut lastentarhanopettajien käsityksiä uskontokasvatuksesta esiopetusryhmässä. Vuorisen tutkimuksessa lastentarhanopettajat kokivat uskontokasvatuksen pieneksi, mutta merkitykselliseksi alueeksi esiopetuksessa. Tutkimuksen mukaan uskontokasvatus antaa lapselle turvaa ja mahdollisuuden pohtia elämään liittyviä kysymyksiä. Arjessa näkyvimpänä osana uskontokasvatuksessa nähtiin kirkkovuoden mukanaan tuomat juhlat ja seurakunta on tärkeä yhteistyötaho uskontokasvatuksen toteutuksessa. Yleisimmiksi menetelmiksi uskontokasvatuksen toteuttamisessa nostettiin esiin kerronta ja keskustelu. Myös laulaminen, kuvataide ja draama koettiin mielekkäiksi keinoiksi käsitellä uskontokasvatuksen sisältöjä lapsen kanssa.

Hilka (2003, 107–126) on tutkinut juhlapyhien viettoa monikulttuurisessa päiväkodissa. Tutkimuksen mukaan uskontoa ja kulttuuria ei voida erottaa toisistaan ja uskonnollinen identiteetti on osa kulttuuri-identiteettiä. Uskonnolliset tavat ja perinteet korostuvat erityisesti suurten juhlapyhien aikana. Monikulttuurisessa yhteiskunnassa kulttuurisen ja katsomuksellisen lukutaidon kehittymiseen tarvitaan kokemuksia sekä omasta, että muiden kulttuurien ja uskontojen traditioista. Opetussuunnitelmassa kasvatushenkilöstöltä edellytetään juhlapyhien perinteestä kertomista, mutta toteuttaminen riippuu käytännössä paljon heistä itsestään.

Kallioniemi ja Torppa (2001, 5) ovat tutkineet lastentarhanopettajiksi opiskelevien käsityksiä uskontokasvatuksesta. Tutkimukseen osallistui lastentarhanopettajiksi opiskelevia Helsingin, Kajaanin, Jyväskylän, Oulun ja Rauman opettajankoulutuslaitoksista. Opiskelijat kokivat uskontokasvatuksen yhteiskunnallisesti tärkeäksi, elämänläheiseksi ja eettiseen kasvatukseen ohjaavaksi sekä sosiaalisuuteen kasvattavaksi tieteenalaksi.

Peltonen-Räty (2000, 66–68) on tutkinut pro gradu-tutkimuksessaan päiväkotien toteuttamaa uskontokasvatusta Korson seurakunnan alueella. Tutkimukseen osallistui kasvatusvastuullista henkilökuntaa kolmestatoista päiväkodista. Tutkimus osoitti, että uskontokasvatus oli vahva osa päiväkotien arkea ja se ilmeni kristillisen tradition, juhlapyhien merkityksen välittämisen ja lasten kysymyksiin vastaamisen kautta. Päiväkotien uskonnollinen kasvatus ei ollut sidottu tiettyihin tilanteisiin eikä tuokioihin, vaan se luonnollisena oli osana arkea. Kasvatuksen osaluokkien tärkeysjärjestyksessä uskonnollinen kasvatus jäi kuitenkin viimeiseksi. Tutkimuksen mukaan henkilökunnan mielestä uskonnollisen kasvatuksen alueella tehtävää yhteistyötä vanhempien kanssa tulisi olla enemmän.

Hilksa (1995, 91) on pro gradu-tutkimuksessaan tutkinut lastentarhanopettajien uskonnollisen kasvatuksen intentioita. Tutkimuksesta nousi esiin kolme uskonnollisen kasvatuksen intentiota, jotka olivat: 1) juhlapyhien yhteyteen painottuva uskonnollinen kasvatus, 2) luonteva ja muuhun toimintaan integroitu uskonnollinen kasvatus 3) uskonnollinen kasvatus ei kuulu päivähoitoon. Tarkemman analyysin mukaan uskonnollisen kasvatuksen tarkoitus oli tiedon välittäminen, tunne-elämän kehityksen tukeminen ja ristiriitojen välttäminen kodin kanssa. Tutkimuksen mukaan lastentarhanopettajien uskontokasvatukseen antamiseen vaikutti eniten heidän oma uskonnollinen vakaumuksena sekä käsitykset lasten vanhempien odotuksista uskontokasvatuksen osalta.

Pennanen (1983, 1988) on tutkinut oululaisten vanhempien käsityksiä esikoulu-
laisten uskontokasvatuksesta. Pennanen laudaturtutkimuksen (1983, 54–57) mukaan suuri osa vanhemmista oli sitä mieltä, että uskontokasvatus on vanhempien vastuulla. Lähes kaikki vanhemmat tahtoivat, että heidän lapsensa saa uskonnollista kasvatusta jossakin kasvatuspaikassa, mutta vanhemmat eivät arvostaneet uskontokasvatusta kaikkein korkeimmalle muiden kasvatustavoitteiden joukossa. Vanhemmat mielestä tärkeää oli, että uskontokasvatuksessa kiinnitetään huomiota käytännön elämään ja suvaitsevaisuutta lisäävään kasvatukseen.

Pennanen pro gradu-tutkimus (1988, 87–90, 110–111, 118–119) keskittyi kodin osuuteen lapsen uskontokasvatuksessa. Vanhemmat pitivät uskontokasvatusta melko tärkeänä kasvatustavoitteisiin verrattuna ja heidän mielestä sitä tulisi tapah-

tua eri sektoreilla. Uskontokasvatuksen tavoitteista vanhemmat arvostivat eniten sosialisatiota sekä henkilökohtaisen vakaumuksen ohjaavia tavoitteita. Lisäksi vanhemmat kokivat myös kulttuuritradition siirtämisen melko tärkeänä.

Hälinen (1981, 151–159) on väitöskirjassaan tutkinut 3–6-vuotiaiden lasten huoltajien käsityksiä uskontokasvatuksesta päivähoitossa. Tutkimuksen mukaan vanhempien käsitykset päiväkodin ja kodin yhteistyöstä uskontokasvatuksen alueella ovat kriittiset ja realistiset. Vanhempien käsitysten mukaan päiväkodissa on vaikea ottaa yksilöllisesti huomioon yksittäisten kotien odotukset. Tutkimuksen mukaan suuri osa vanhemmista tahtoi päiväkotiin uskontokasvatuksen muotoja, joissa on kysymys perinteiseen kristilliseen kulttuuriin kuuluvista tavoista. Vähemmistö vanhemmista tahtoi aamuhartauksia ja Raamatun kertomusten käsittelyä päivähoitossa. Kaikkein tärkeimpänä uskontokasvatuksen tavoitteena vanhemmat pitivät lapsen turvallisuuden tunnetta uskonnollisten kysymysten yhteydessä.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimuksen rajaus ja perustelut

Tutkimukseni tarkoituksena on päivähoiton asiakasperheiden vanhempien näkemysten ja toiveiden selvittäminen päivähoiton uskontokasvatuksesta. Opinnäytetyön tekemiseen pääkaupunkiseudulla päädyin alueen dynaamisuuden ja kulttuurien monimuotoisuuden takia. Suomi on uskonnollisen ilmaston pohjalta jakautunut kahteen osaan: pääkaupunkiseutuun ja muuhun Suomeen, ja kristinuskon on menettänyt asemansa erityisen selvästi pääkaupunkiseudulla (Kallioniemi 2005, 15).

Tutkimukseni haastateltavia valitessa pyrkimyksenäni oli haastatella eri-ikäisten päivähoitossa olevien lasten vanhempia. Tämän perustelen sillä, että lasten iällä voi olla merkitystä siinä, kuinka ajankohtaisena vanhemmat kokevat uskontokasvatuksen oman lapsensa kohdalla ja näkemykset voivat tämän takia vaihdella. Saman kulttuurisen taustan omaavilla ihmisillä voi olla hyvin erilaiset näkemykset

uskonnosta ja uskontokasvatuksesta, joten monikulttuuristen vanhempien saavuttaminen ei ollut tutkimukseni kannalta oleellista. Vanhempien oman uskonnollisen näkemyksen etukäteen selvittäminen olisi ollut työlästä, joten se ei myöskään vaikuttanut tutkimukseen osallistuneiden valintaan.

Opinnäytetyön aiheeseen sain innostuksen Helsingin Sanomien artikkelista ”Osa päiväkodeista tyrkyttää uskontoa” (Holopainen 2008). Artikkelissa väitettiin päiväkotien tyrkyttävän luterilaista uskontoa myös ateististen perheiden lapsille ilman vanhempien lupaa. Tutkimukseni tarkoituksena on tuoda päivähoiton uskontokasvatusta näkyväksi selvittämällä vanhempien näkemyksiä ja toiveita aiheesta. Toivon vanhempien näkökulmasta tehdyn tutkimuksen tuovan työntekijöille tietoa siitä, kuinka vanhemmat toivovat uskonnollisuuden näkyvän päivähoidossa ja näin ollen työntekijöiden tiedostavan asian pohtiessaan päivähoiton toimintasuunnitelmaa ja arjen työtä. Vähäinen määrä vanhempien näkemyksiä ja toiveita kartoittavista tutkimuksista lisäsivät tutkimukseni tarvetta.

4.2 Tutkimuksen tavoite ja tutkimustehtävät

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää vanhempien näkemyksiä ja toiveita päivähoiton uskontokasvatuksesta. Tutkimustehtävät kiteytyvät kolmeen pääkysymykseen sekä pääkysymyksiä selventäviin alakysymyksiin. Tutkimuksessa analysoidaan vanhempien näkemyksiä uskontokasvatuksen käsitteestä ja uskontokasvatuksen merkityksestä lapsen kehitykselle sekä tutkitaan kuinka vanhemmat kokevat uskontokasvatuksen vastuun jakautumisen. Tutkimuksessa tutkitaan myös päivähoiton uskontokasvatuksen tarpeellisuutta ja vanhempien näkemyksiä päivähoiton ilmapiiristä uskonnollisuuden osalta. Lisäksi tutkitaan vanhempien näkemyksiä ja toiveita päivähoiton uskontokasvatuksen tavoitteista, tehtävistä sekä päivähoidon soveltuvista uskontokasvatuksen sisältöalueista ja toteutustavoista.

1. Millaisia näkemyksiä vanhemmilla on uskontokasvatuksesta?

1.1. Miten vanhemmat määrittelevät uskontokasvatuksen?

1.2 Millaisena vanhemmat kokevat lapsen uskontokasvatuksen vastuun jakautumisen?

1.3 Millaisena vanhemmat kokevat uskontokasvatuksen merkityksen lapsen kehitykselle?

2. Millaisia näkemyksiä vanhemmilla on päivähoiton uskontokasvatuksesta?

2.1 Millainen on päivähoiton rooli lapsen uskontokasvatuksessa?

2.2 Millaisia tavoitteita ja tehtäviä päivähoiton uskontokasvatuksella vanhempien mielestä on?

2.3 Millaisia sisällöllisiä asioita vanhemmat pitävät tärkeinä päivähoiton uskontokasvatuksessa?

2.4 Millaiset uskontokasvatuksen toteuttamistavat soveltuvat vanhempien mielestä päivähoiton uskontokasvatukseen?

3. Millaisia toiveita vanhemmilla on päivähoiton uskontokasvatuksesta?

4.3 Tutkimusmenetelmät ja aineiston hankinta

Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2005, 152) määrittelevät kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohdaksi todellisen elämän kuvaamisen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja pyrkimyksenä on löytää tai paljastaa tosiasioita. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei ole mahdollista saavuttaa objektiivisuutta perinteisessä mielessä, koska tutkija ja se, mitä tiedetään, kietoutuvat tiukasti yhteen. Kvalitatiivinen tutkimusote antaa mahdollisuuden tarkastella aihetta pienen ihmisjoukon kesken ja ihmisen subjektivisuuden taaten. Tarkoituksena on tuoda esille yksittäisiä mielipiteitä ja näkemyksiä. Kvalitatiivinen tutkimusote tuo esille ihmisen ainutlaatuisuuden ja tarkoituksenani ei ole tuoda yleistettä-

vää näkemystä aiheesta, vaan antaa tilaa keskustelulle aiheen ympärillä.

Tutkimukseni on lajiltaan fenomenografinen. Metsämuuronen referoi Syrjälää, Ahosta ja Saarta (1994) sanoen, että fenomenografiassa tutkitaan yleisesti sitä kuinka maailma ilmenee ja rakentuu ihmisten tietoisuudessa. Fenomenografiassa tutkitaan erityisesti ihmisten käsityksiä asioista. Ihmisten käsitykset samastakin asiasta voivat olla hyvin erilaisia riippuen iästä, koulutustaustasta, kokemuksista ja sukupuolesta. (Metsämuuronen 2006, 108.)

Tutkimukseni tarkoituksena on laadullisesti tutkia vanhempien näkemyksiä, joten pieni määrä haastateltavia riitti tutkimukseni tekemiseen. Eskola & Suorannan (1998, 18) mukaan laadullisessa tutkimuksessa keskitytään usein pienen määrään tapauksia ja pyritään analysoimaan niitä mahdollisimman perusteellisesti. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija valitsee harkinnanvaraisesti tutkimukseen osallistuvat henkilöt.

Tutkimusmenetelmäni on teemahaastattelu. Teemahaastattelussa on tyypillistä, että haastattelun teema-alueet ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat. (Hirsjärvi, yms. 2005, 194–197.) Valitsin aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelun, koska halusin saada mahdollisimman luontevaa ja aitoa keskustelua aiheesta.

Teemahaastattelu sopi aineistonkeruumenetelmänä hyvin aiheeseeni, koska se antoi mahdollisuuden aiheita ympäröivälle keskustelulle ja aiheen herättämien tunteiden esiintuomiselle. Kyselylomakkeiden kautta saavutettu aineisto olisi mahdollisesti jäänyt liian suppeaksi laadullisesti tarkasteltavaksi. Lisäksi haastatteluissa oli mahdollisuus pyytää perusteluja mielipiteille, jos siihen oli tarvetta sekä pystyin tekemään tarkentavia lisäkysymyksiä. Nauhoitin kaikki haastattelut ja informoin haastateltavia nauhoituksesta haastattelurunkoon liitetyssä infokirjeessä. Haastattelujen nauhoittaminen ei aiheuttanut missään haastattelussa ongelmia eivätkä haastateltavat jännittäneet nauhurin läsnäoloa.

Haastatteluja varten tein haastattelurungon, jota muokkasin useaan otteeseen. Haastattelurunkoa voisi kuvailla myös puolistrukturoiduksi, mutta haastatteluti-

lanteessa en kuitenkaan aina edennyt haastattelurungon mukaisesti, esitin lisäksymyksiä tai jätin joitain kysymyksiä kysymättä, jolloin haastattelut olivat kuitenkin todellisuudessa teemahaastattelun muodossa. Ennen haastatteluja toimitin haastattelurungon infokirjeineen (LIITE 1) haastateltavilleni, jotta heillä oli mahdollisuus tutustua haastattelun teemoihin ja jäsentää ajatuksiaan.

4.4 Tutkimuksen toteutuksen kuvaus

Toteutin tutkimukseni talven 2008–2009 aikana. Olin tutustunut aihetta käsittelevään teorian tietoon syksyn 2008 aikana ja tammikuussa 2009 aloin muokata haastattelurunkoa. Virallinen tutkimuslupa myönnettiin minulle 9.1.2009 ja tammikuun aikana toimitin kymmenelle erään eteläsuomalaisen kaupungin päivähoiton asiakasperheelle haastattelupyynnön (LIITE 2).

Halusin haastatella vanhempia, joilla oli eri-ikäisiä lapsia. Tämän takia jätin haastattelupyynnön yhteensä kymmenelle vanhemmalle, joilla oli lapsia 1–2-, 3–4- sekä 5–6-vuotiaiden lasten lapsiryhmissä. Osalla haastattelupyynnön saaneilla vanhemmilla oli lapsia kahdessa eri lapsiryhmässä. Haastattelupyyntöjen perusteella sain neljä suostumusta haastateltavaksi ja viimeisen haastateltavani sain siten, että hän osoitti kiinnostuksensa aihetta kohtaan muussa yhteydessä. Vanhempien suostuminen haastatteluun sujui yllättävän hyvin ja haastateltaviksi suostuneet tuntuivat olevan kiinnostuneita aiheesta. Haastatteluun suostuneilla vanhemmilla oli 1–5-vuotiaita lapsia, yhtään esikouluikäisen vanhempaan en saanut haastateltavaksi. Yhteensä tutkimustani varten haastattelin viittä vanhempaa, joista kolme oli naista ja kaksi miestä. Tutkimuksessani ei ollut välttämätöntä saada mukaan monikulttuurisia vanhempia, mutta yksi haastateltava edusti monikulttuurista perhettä. Kolme haastatteluista oli yksilöhaastatteluita ja yksi oli parihaastattelu. Haastattelin asiakasperheiden vanhempia helmikuussa 2009 erään eteläsuomalaisen kaupungin päiväkodin tiloissa.

4.5 Aineiston analysointi

Aineiston keruun jälkeen aineisto tulee järjestää (Hirsjärvi ym. 2005, 210), joka tutkimuksessani tarkoitti aineiston muuttamista tekstiksi eli litterointia. Litteroin tekemäni haastattelut sanatarkasti ja neljästä haastattelusta kertyi kirjoitettua tekstiä yhteensä 48 sivua. Aineiston analyysissä käytin sisällön analyysiä. Sisällön-analyysissä aineisto teoretisoidaan ja luokitellaan karkeasti keskeisimpiin teemoihin (Metsämuuronen 2006, 124).

Litteroinnin jälkeen luin tekstit läpi ryhmitellen aineiston teemoittain ja merkkasin eri teemat erilaisilla väreillä. Teemojen sisältä pyrin nostamaan esille erilaisia luokkia sekä kiinnitin huomiota yksittäisiin esille nouseviin tärkeisiin sanoihin tai pelkistettyihin ilmauksiin, joiden avulla tarkoitukseni oli löytää samankaltaisuuksia sekä eroavaisuuksia. Aineiston teemoittelussa päädyin pääasiassa kulkemaan haastattelurunkoon etukäteen tekemiäni teemojen mukaan.

4.6 Tutkimuksen luotettavuuden arviointia

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointi koostuu eri tekijöistä. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan esimerkiksi tutkimusprosessin johdonmukaisuuden; tutkimusprosessin kuvauksen ja perustelujen; aineistolähtöisyyden; kontekstisidosteisuuden; tiedon laadukkuuden ja yleistettävyyden; metodien yhdistelemisen; tutkijan subjektiivisuuden kuvauksen sekä tutkijan vastuullisuuden kautta. Laadullisessa tutkimuksessa tutkittavan elämymaailma on ymmärtämisen kohde ja tutkittava on huomioitava kokonaisuutena. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija on tutkimustyönsä subjekti, jolloin tutkijan oma historiallisuus ja omat näkökulmat vaikuttavat myös tutkimukseen. (Virtanen 2006, 200–206.)

Eskola & Suorannan mukaan (1998, 214) laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa tärkeä huomioitava asia on tutkimuksen pätevyden tarkastelu. Tutkimuksen pätevyydellä tarkoitetaan sitä, että tutkimuksen teoreettisten lähtökohtien, käsitteellisten määrittelyjen ja menetelmällisten ratkaisujen pitää olla loogisessa suhteessa keskenään. Pätevyyttä arvioidaan myös sillä, onko tehtyjen tulkinto-

jen ja johtopäätösten sekä aineiston välisessä suhteessa loogisuutta.

Tutkimukseni luotettavuutta lisää se, olen kiinnittänyt paljon huomiota aineistonkeruuseen ja käsittelyyn. Tutkimusprosessin eri vaiheissa, tietoja kerätessäni, säilyttäessä sekä esitellessäni, olen kiinnittänyt huomiota anonymiteettiin ja luottamuksellisuuteen. Luotettavuutta lisää se, että olin muokannut haastattelurunkoa etukäteen useaan otteeseen. Itse aineistonkeruun eli haastattelut tein aina samantyyppisissä olosuhteissa, rauhallisessa paikassa. Käytin kaikissa haastatteluissa samaa haastattelurunkoa, jonka olin toimittanut haastateltaville jo etukäteen. Kaikki haastateltavat eivät kuitenkaan olleet tutustuneet etukäteen haastattelurunkoon. Aineistonkeruussa olen yhdistänyt kahta eri haastattelumuotoa, sekä yksilö- että parihaastattelua. Lisäksi nauhoitin kaikki haastattelut, joten aineisto oli saatavillani myöhemmin litterointini jälkeen sanatarkasti.

Haastattelutilanteissa pyrin toimimaan aina mahdollisimman samalla tavalla, pidin itselläni hieman etäisen roolin ja esitin kysymykset haastattelurunkoa mukaillen. Haastatteluissa jouduin muutaman kerran selventämään joitakin kysymyksiäni. Lisäselvennyksissä muotoilin kysymyksen toisella tavalla, mutta kiinnitin huomiota siihen, etten johdattelisi haastateltavaa. Haastatteluissa haastateltavat eivät aina vastanneet suoraan kysymykseen, vaan aihetta sivuavaan asiaan. Haastattelurunkoni oli kuitenkin hyvin kattava, joten vaikka haastateltavien vastaukset jäivät joidenkin kysymyksien osalta lyhyiksi tai menivät aiheen vierestä, aineistoa kertyi jokaisesta haastattelusta kuitenkin riittävästi. Lisäksi etukäteen suunnittelemani teemat nousivat esiin kaikkien haastateltavien kanssa, vaikka paikka aineistossa saattoikin olla lopulta eri kuin haastattelurungossa.

Litteroin aineistot sanatarkasti, mikä lisää tutkimukseni luotettavuutta. Analysointivaiheessa aineisto oli siis selkeästi järjestetty. Luotettavuuden arvioinnissa kriittinen tarkasteluni koskee analysointivaiheen vaikeutta, koska haastateltavien vastaukset eivät aina liittyneet suoraan kysymykseen. Analysoitavaa aineistoa oli lisäksi todella paljon, joten joudun jättämään analyysin ulkopuolelle paljon aineistostani. Aineistosta nousi paljon tutkimukseni kannalta epäolennaisia teemoja, joten raportoinnissa jouduin kiinnittämään paljon huomiota tutkimukseni kannalta olennaisien asioiden oikeaan esittämiseen.

Raportointivaiheessa olen esittänyt tutkimusaineistosta nousseet teemat kattavasti. Raportointivaiheessa olen pitänyt tärkeänä, että en ole muuntanut suoria lainauksia. Joitakin lainauksia olen kuitenkin joutunut lyhentämään, koska välissä on ollut paljon tutkimukseni kannalta epäolennaista asiaa. Tutkimuksen suorittamisessa sekä raportoinnissa olen huomionnut tutkimuksen pätevyyttä. Teoreettiset lähtökohdat ja käsitteiden määritelmät vastaavat tutkimustani sekä aineistonkeruumenetelmä on sopusoinnussa tutkimukseni tarkoituksen kanssa. Raportoinnissa olen kiinnittänyt huomiota siihen, että olen tehnyt tutkimukseni tulkinnat ja johtopäätökset aineiston perusteella.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

5.1 Haastateltavien esittely

Tutkimustani varten haastattelin viittä vanhempaa, joista kolme oli naista ja kaksi miestä. Kaikki haastateltavat olivat suomalaisia ja heillä oli evankelis-luterilainen tausta, joka näkyi niin, että he olivat kaikki olleet jossain elämänsä vaiheessa evankelis-luterilaisen kirkon jäseniä. Osa haastateltavista kuului edelleen kirkkoon ja osa oli eronnut kirkosta. Suhtautuminen uskontoon vaihteli. Uskonto koettiin joko 1) tärkeänä ja näkyvänä osana jokapäiväistä elämää, 2) luontaisena osana elämää tai 3) uskonnolla ei ollut juurikaan merkitystä. Haastateltavat sanoivat harjoittavansa uskontoa joko säännöllisesti, vähän tai ei ollenkaan. Kukaan haastatelluista ei sanonut olevansa ateisti. Haastateltavien lapset kuuluivat luterilaiseen kirkkoon. Lasten iät vaihtelivat kahdesta viiteen vuoteen ja haastateltavilla oli lapsia yhdestä kahteen.

Uskonto ei sillä tavalla hirveästi mejän arkielämässä näy, se on lähinnä luontainen osa elämää, että ei me hirveesti kirkossa käydä tai yritetä varsinaisesti harrastaa mitenkään.

Me ollaan tunnustavia luterilaisia, mutta ei kuuluta kirkkoon. – on sunnuntaisin jumalanpalveluksia missä käydään, mutta ei ole kirkkoyhteisöä, johon kuulutaan. – – Kristillisyyys ja hengellisyys on hyvin keskiössä.

Haastatelluilla vanhempien käsitykset uskontokasvatuksesta heidän lastensa päiväkodista olivat hyvin samansuuntaisia. Heidän käsitysten mukaan päiväkodissa tapahtuva uskontokasvatus oli joko vähäistä tai sitä ei käytännössä ollut ollenkaan. Eräs vanhempi sanoi, että hänellä ei ollut tietoa uskontokasvatuksesta, koska toiminta oli hänelle vielä uutta. Vanhemmat, joilla oli tietoa päiväkodin uskontokasvatusta, yhdistivät sen lähinnä joulun yhteyteen. He kertoivat, että päiväkodissa oli vietetty joulujuhlaa, mutta sisältö ei viitannut juhlan uskonnolliseen alkuperään. Päiväkodista oli tehty yksi retki seurakunnan tiloihin laulamaan joulu lauluja.

Mmmm ei varmaankaan. Mä taas sitä että käytännössä ei oikeen niinku ole. Että ellei sitä yhtä keikkaa seurakuntatalolle laulamaan joululauluja lasketa mukaan. Mut sit nää esimerkiks toi pienimuotoinen joulujuhla joka täällä oli ni siinä ei millään millään tavalla viitattu mihinkään et sillä ois mitään kristillistä sisältöä sillä juhlalla että semmosessakin tilanteessa missä ois voinu olettaa että ois ollu jotakin ni ei.

5.2 Vanhempien näkemyksiä uskontokasvatuksesta

5.2.1 Vanhempien määritelmiä uskontokasvatus-käsitteestä

Uskontokasvatus-käsite herätti vanhemmilla monenlaisia ajatuksia. Haastateltavat vanhemmat liittivät uskontokasvatukseen joko omiin kokemuksiinsa uskontokasvatuksesta tai oman lapsensa kasvatukseen. Omissa kokemuksissa uskontokasvatus liitettiin joko kotiin tai kouluun.

Et ei meilläkään kotona niinku ollu uskontokasvatusta varsinaisesti sinänsä paljoakaan no lähinnä tulee mieleen koulun uskontotunnit.

Oman lapsen kasvatuksessa vanhemmat käsitelivät uskontokasvatusta sen pohjalta, millaista tietoa lapselle voidaan antaa sen avulla. Uskontokasvatuksessa vanhempien mielestä lapselle kerrotaan esimerkiksi hänen omasta uskonnostaan, muista uskonnoista ja uskonnon merkityksestä ihmisen elämässä ja arkipäivässä. Uskontokasvatus-käsite herätti myös ajatuksia, että lapselle annetaan tietoa sen

takia, että hän oppisi ymmärtämään muita ihmisiä ja pohtimaan ja miettimään omaa elämänkatsomustaan.

No mun mielestä siihen kuuluu se että kertoo niinku kaikista uskonnoista oikeestaan vähän että ehkei just se että ei millään tavalla tuputa minkäänäköstä näkemystä vaan kertoo tasapuolisesti kaikista ja kertoo siitä mihin niinku, et hänet on kastettu ja hän kuuluu tähän ja tähän seurakuntaan. mut sillä tavalla että ei niinku yritä esittää mitään niinku semmosena totuutena. Et lapsi vähän ite oppii siihen niinku et mikä on uskonnon merkitys elämässä ja arkipäivässä ja sit oppii itekin vähän miettimään niitä asioita ja pohtimaan niitä et mikä on se oma uskomus.

Uskontokasvatus-käsite herätti myös vanhemmat pohtimaan uskontokasvatuksen osuutta lapsen kasvatuksessa. Vanhemmat kokivat uskontokasvatuksen joko osaksi muuta kasvatusta tai muuta kasvatusta määrittäväksi tekijäksi.

No mä aattelen taas aika kokonaisvaltaisena asiana uskontokasvatuksen et mun mielestä se enemmänkin määrittää kaikkea kasvatusta, sillä tavalla että se läpäisee kaikki elämän osa-alueet ja tota toki sit jossain asioissa tai niinku arvojen suhteen ni sillä on ehkä enemmän vaikutusta ja jossain taas vähemmän, että tota... niin aika kokonaisvaltainen asia sinänsä.

5.2.2 Uskontokasvatuksen vastuun jakautuminen

Uskontokasvatuksen hoitamisen vastuu jakautui aineiston mukaan vanhemmille, yhteiskunnalle, seurakunnalle sekä osittain kummeille. Aineiston pohjalta tulee ilmi, että vanhemmat kokevat, että heillä on päävastuu lapsen uskontokasvatuksesta samalla tavalla kuin muustakin kasvatuksesta. Vanhemmilla on vastuu päättää millaiseen uskontokasvatukseen lapsen tahdotaan osallistuvan ja millaiseen uskontokasvatukseen vanhemmat tahtovat tukea muilta tahoilta.

No kyl se niinku kaikki kasvatust on vanhempien vastuulla pääasiallisesti. Toki uskontokasvatusta on vähän hankala sinänsä hoitaa, ellei siinä ole siis uskonnollinen yhteisö olemassa. Mutta kyllä se päävastuu siitä, että missä ollaan ja mihin kuulutaan ja miten opetetaan, ni on vanhemmilla.

Aineiston perusteella vanhemmat antavat vastuuta lapsen uskontokasvatuksesta

kuitenkin tahoille, joilla he tietävät uskontokasvatusta olevan. Kotona lapset eivät välttämättä saa uskontokasvatusta, jolloin eri instituutioilla, kuten koululla, päiväkodilla ja seurakunnalla, on vastuuta lasten uskontokasvatuksen tarjoamisesta ja toteuttamisesta. Kummit mainittiin lähinnä nimellisenä apuna tai tukena lasten uskontokasvatuksessa.

En tiää, kai se ensisijaisesti kotiin kuuluu, mutta meillä se nyt ei aina hirveesti toteudu. Mut enemmän vähän sen varassa et se saa sen kuulla joltakin näiltä koulusta sitten myöhemmin.

5.2.3 Uskontokasvatuksen merkitys lapsen kehitykselle

Aineiston pohjalta näyttää siltä, että vanhemmat kokevat uskontokasvatuksen hyödyllisenä hyvin erilaisten asioiden takia. Vanhemmat nimesivät monia asioita, joita lapsi voi saada uskontokasvatuksen kautta, vaikka eivät olisi painottaneet uskontokasvatusta merkittävänä osa-alueena lapsen kasvatuksessa. Eräs haastateltava kiteytti uskontokasvatuksen tarpeellisuuden uskonnon tärkeään merkitykseen ihmisen elämässä ja ihmisen tarpeeseen uskoa johonkin.

Kuitenkin uskonto sil tavalla vaikei olis mikään kiihkouskovainen niin kyl se kuitenkin on tärkeä osa henkistä hyvinvointia ja semmonen luonnollinen osa et ihminen tarvii uskontoa elämässään et johonkin täytyy niinku uskoa et ei kyl siel niinku on, on niinku tärkeä osa kehitystä just niinku maailmankatsomuksen ja...

Vanhemmat näkevät uskontokasvatuksen merkittävänä sen kannalta, että sen kautta lapsi saa tietoa. Vanhemmat kokivat tärkeänä, että uskontokasvatuksessa lapsi saa tietoa niin omasta uskonnostaan kuin muistakin uskonnoista. Uskontokasvatuksella lapselle voidaan antaa selityksiä ympäristössä esiintyvillä asioilla ja ilmiöillä. Tämä auttaa lasta ymmärtämään omaa kulttuuria, juhlia ja tapoja.

Sit ku alkaa ymmärtämää vähän enemmän puhetta ja ympäröivää maailmaa ni varmaan siinä vaiheessa sit kyl täytyy ruveta jollain niinku tavoin sitä uskontoa selittämään ja kertomaan siitä et mitä siinä vaiheessa sit tulis ni just et se auttaa ymmärtämään omaa kulttuuria ja muita kulttuureja. – – Et sit varmaan et minkä takia suomalaiset tavat on sit sellasia ja juhlat ja muut

kyl varmaan niissä yhteyksissä sit aika paljon joutuu siihen uskontoon tukeutuu.

Uskontokasvatuksen kautta lapsi voi saada tietoa muista uskonnoista, juhlista ja tavoista. Tiedon avulla lapsi pääsee kehittämään ymmärrystään ihmisten erilaisuutta kohtaan. Vanhemmat kokivat tärkeänä lasten kasvamisen suvaitsevaisiksi ja uskontokasvatuksen kautta erilaisuuteen tutustuminen koettiin suvaitsevaisuutta lisäävänä. Vanhemmat kokivat uskontokasvatuksen tarpeellisena yleissivistyksen kannalta.

No siis mun mielestä just siinä että ois niinku mahdollisimman monipuolista sse uskontokasvatus et oppis niinku ymmärtämään erilaisii tota niinku ihmiset asuu eri puolilla maailmaa uskoo erilaisiin asioihin käyttäytyy sit sen mukaan niitten perinteet tulee pitkälti niistä ni kyl se antaa vähän sellasta suvaitsevaisuutta jos vähän ymmärtää toisten.

Aineiston perusteella tuli ilmi, että uskontokasvatus nähtiin tarpeellisena sen takia, että uskonnon avulla ihminen voi saada selityksiä pohjimmaisille kysymyksilleen elämästä, kuolemasta, elämän tarkoituksesta ja olemassaolosta. Omaan uskontoon liittyvä tieto tuo selitysmalleja ihmisen pohjimmaisille kysymyksille ja näiden selitysmallien kautta lapsi voi saada turvan tunnetta, luottamusta ja rohkeutta elää. Uskontokasvatus luo hyviä edellytyksiä elämälle ja sen avulla voidaan vahvistaa lapsen itsetuntoa.

Mä ajattelen, että se on aika merkittävä tekijä lapsen kehityksessä ja kasvamisessa, että ei pelkästään tämmösessä tiedollisessa vaan just siinä, että saa rohkeutta elää. Ja jotenkin sen itsetunnon kannalta, että on rakastettu sellaisena kun on, myös kaikkinne virheineen. Että negatiivisia puolia ei tarvitse peittää vaan on välineet käsitellä myös niitä jotenkin.

Aineiston perusteella vanhemmat kokevat, että uskontokasvatuksen kautta päästään käsittelemään hyvin erilaisia tunteita. Uskontokasvatuksen avulla voidaan lievittää pelkoa, ahdistusta, surua ja syyllisyyttä sekä saadaan kokea anteeksiantoa. Uskontokasvatus voi tuoda myös iloa ja riemua sekä tuoda motivaatiota maailman ihmettelyyn.

Se riippuu aika paljon niinku elämäkulustakin et jos lapsena tapahtuu paljon sekä surullisia että ilosia tapahtumia ja niis yhteyksissä se varmaan korostuu että ja yleensä se on niin että varsinkin niinku negatiivisissa ni siihen uskontoon helpommin niinku turvautuu ku ilosissa asioissa. Se on vaan ikävä tosiasia, varmaan on että silloin hädän hetkellä enemmän siihen et just et jos tulee sairastumisia tai muita isompia menetyksiä ja muita ni varmaan siinä vaiheessa aikuisenakin turvautuu siihen uskontoon niinku kasvatusmielessä. Et sen kautta pyrkii niinku selittämään tapahtumia ja maailmaa, että kyl se varmaan aika tärkeä on siinä yhteydessä.

Uskontokasvatus koettiin tekijänä, joka voi tuoda elämälle merkityksen. Lisäksi se lisää kykyä arvostaa toisia ihmisiä ja elämää sekä auttaa lapsen empatian kehityksessä. Moraali- ja arvokysymyksissä vanhemmat kokivat myös voivansa tukeutuvansa uskontoon. Uskontokasvatus koettiin lapsen eettisen kehityksen tukena tekijänä.

Jumalan luomana elämä on ikäänkuin merkityksellistä oli sitten hyvin menestyvä tai sitten jotenkin muuten ehkä vähemmän menestyvä.

Se on tavallaan tärkeä, että oppii ikäänkuin asettumaan toisen asemaan ja arvostamaan jokaista ihmistä riippumatta siitä miten menestyy elämässään. – – Et tavallaan osaa arvostaa jokaisen ihmisen elämää.

5.3 Vanhempien näkemyksiä päivähoiton uskontokasvatuksesta

5.3.1 Päivähoiton uskontokasvatuksen tarpeellisuus

Aineiston perusteella vanhemmat kokivat uskontokasvatuksen lapsen kasvatuksessa joko pieneksi osa-alueeksi tai kaikista tärkeimmäksi osa-alueeksi. Vanhempien mielestä Esiopetussuunnitelman perusteiden oppimisen osa-alueiden jaottelu oli joko hyvin tasapainoinen ja toimiva tai uskontokasvatuksella tulisi olla siinä merkittävämpi näkyvyys. Tämän perusteella päivähoiton asiakasperheiden näkemykset ovat hyvin erilaisia päivähoiton uskontokasvatuksen tarpeellisuudesta puhuttaessa.

No nii mun kanta sit taas tohon on et mä en sit henkilökohtaisesti pidä sitä niinku tärkeänä. Mutta tota en ole sitä vastaanakaan. Niin että kyllä niinku mun mielestä niin nää muut menee edelle. Kuitenkin kun toi mutta siis pitää tai siis oikeessa suhteessa kaikkea niin ei siinä siis sinänsä mitään oo.

Yks teologi tosiaan sano että kirkko on täällä sitä varten että täällä kuollaan et on se siis sillein niinku etiikka ja katsomus jos niinku katsoo elämäpäätöspisteistä käsin niin tota onhan se ihan kiva et on hyvä matikka ja tämmöset muut elämän osa-alueet mut jos sillon ei oo elämäkatsomus ollu niinku keskeisellä sijalla jos miettii niinku kristinuskon sanomaa että miten pelastutaan niin tota tästä näkökulmasta käsin uskontokasvatus on tai sen tulisi olla ykkösasia. – – Et tota se ei oo mikään harmiton palanen enkä mikään niin mitenkään halua halveksia muita osa-alueita.

Päivähoidon uskontokasvatuksen tarpeellisuus lapsen uskontokasvatuksessa vaihtelee sen mukaan kuinka tärkeänä vanhemmat kokevat uskontokasvatuksen ja kuinka lapsen uskontokasvatus toteutuu muilla lapsen elämänalueilla. Aineiston perusteella päivähoito voi olla lapsen uskontokasvatuksen kannalta tarpeellinen, jos kotona lapsen uskontokasvatusta ei ole, mutta vanhemmat kuitenkin haluaisivat, että lapsi saa jonkinlaista uskontokasvatusta.

No varmaan nolla sata et ei meillä kotona oo juuri ollenkaan tai eipä oikeestaan oo ollenkaan. Tai en nyt sitä tiää onks täällä tai sanotaan et ainut kasvatus jos tulee ni tulee varmaan täältä tällä hetkellä.

Aineiston perusteella päivähoito nähdään lapsen arjen kannalta merkittävä tekijänä, koska lapsi viettää suuren osan päivästä päivähoitossa. Tässä tapauksessa niille vanhemmille, joille lapsen uskontokasvatus on tärkeää, päivähoito näyttäytyisi suuressa roolissa myös uskontokasvatuksen osalta. Tällä hetkellä osa vanhemmista kokee, että lapsen uskontokasvatusta ei voi jättää päivähoiton varaan, koska uskontokasvatus päivähoitossa ei ole perheen näkökulmasta riittävää.

Me eletään kummiskin tämmösessä maassa, jossa uskonto ehkä pyritään pitämään hiukan etäisenä. Eli ei niin et se päiväkodin uskonnollinen kasvatus oo kovin runsasta siis siinä mielessä – – Ni silleen uskontokasvatusta ei voi jättää päiväkodin varaan eli kyl oon ainakin huomannu, että ei päiväkodit nykyään ehkä sitä hengellistä kasvatusta niin runsaasti ainakaan tarjoa.

Aineiston perusteella osa vanhemmista ei koe päivähoidon uskontokasvatusta aivan välttämättömänä, mutta eivät turhaakaan. Aineistosta käy ilmi, että vanhempien mielestä päivähoidon uskontokasvatus ei ole aivan välttämätöntä, koska on olemassa muita uskontokasvatusta tarjoavia paikkoja tai uskontokasvatusta ei koeta kovin merkittäväksi lapsen kasvatuksen osa-alueiden joukossa..

Mutta tota et meillä se olis ihan viereinen talo sit viedä [pyhäkouluun] mutta tota en mä nyt kyllä ainakaan usko että me viedään pyhäkouluun nyt sentään. Että sillonhan se olis sitten periaatteessa sitten kuiteskin se et mitä se saa tietoa niin näistä asioista niin sit se mitä se päiväkodissa saa.

Päivähoidon uskontokasvatusta ei koettu aivan välttämättömänä myöskään sen takia, että lapsi tulee saamaan uskonnon opetusta myöhemmin koulussa. Päivähoidon uskontokasvatusta ei koettu kuitenkaan turhana, koska vanhemmat ajattelivat lapsen oppivan pienenä helpommin eikä lapsi sillä hetkellä saanut uskontokasvatusta muualta. Aineiston perusteella voisi sanoa, että vanhemmat suhtautuvat päivähoidon uskontokasvatukseen positiivisena oikeutena, silloin kun sitä toteutetaan päivähoidossa perheen ehdoilla.

Koska antaahan tää pohjaa koulua vartenkin sitten että kun lapsi kirkkoon kuuluu niin se menee kuitenkin sitten sinne uskontunnille sitten koulussa.

Ni kyllä niille varmasti jää pienenä parhaiten mieleen myöskin siis nämä niinku jonkunnäkönen uskontokasvatus jos niille puhutaan. Varmasti muistaa.

5.3.2 Päivähoidon tavoite ja tehtävät lapsen uskontokasvatuksessa

Aineiston perusteella päivähoidon tavoite lapsen uskontokasvatuksessa on yhteistyössä vanhempien kanssa uskontoon liittyvän tiedon ja aineksen tarjoaminen lapselle hänen ikätasolleen sopivalla tavalla, jotta lapsi pystyy kehittämään uskontoon, uskontoihin ja uskonnollisuuteen liittyvää ymmärrystään.

Haluuhan sen sitten et sille lapsellekin kerrotaan ne niinku ettei se saa niinku vääristynyttä kuvaa. Niin ja se että koska mun mie-

lestä lapsen pitää saada tietää niinku kaikesta, koska itehän se päättää vanhempiana sitten lopullisesti, et eihän me voida tehdä ratkaisua sen puolesta. Nii et se ite sit vanhempiana sit päättää et mihin se uskoo. Mut sillonhan se on ihan hyvä et se saa tietoo, oikeeta tietoo sillonkun se sitä myös itse kysyy.

Lapsen ymmärrystä kehittävän tiedon tarjoamisessa päivähoidon olisi kunnioitettava perheen toiveita. Vanhemmat toivovat, että lapsi saa tietoa uskontoon liittyvistä asioista, joista he haluavat lapsen tietävän. Vanhemmilla on erilaisia näkemyksiä siitä, kuinka eri-ikäiset lapset uskontoon liittyvää tietoa käsittelevät ja pystyvät ymmärtämään. Eräs vanhempi oli sitä mieltä, että lapsen on pienenä hyvä ymmärtää erilaisten uskontojen olemassaolo ja merkitys, jotta lapsesta tulee erilaisuutta kunnioittava. Toinen vanhempi taas koki, että lapsi oppii kunnioittamaan erilaisia uskontoja paremmin sen jälkeen, kun hänelle on tuttu oman uskontonsa lähtökohdat.

No ehkä se että päiväkodissa pitäisi kuunnella sit vanhempia ja heidän näkemyksiään ja et ei ainakaan silleen että lähtee sitten ihan niinku, mejän tapauksessa ku just sitä että haluaa olla avoin ja päiväkodissakin saa retkillä osallistua myös niinku muiden uskontojen ja kulttuurien tutustumiseen, ettei oo niinku semmosta, mutta ymmärrän sen että jollain vanhemmilla voi olla ehdoton että ei, ei halua, että tavallaan on semmonen johdonmukainen siinä mikä on kotona niinku se kasvatusta et se niinku toteutuu myös niinku päiväkodissa sen mukaan että ei lähetä tekemään ihan päinvastoin.

Päivähoidon tehtävä lapsen uskontokasvatuksessa on ensisijaisesti kodin huomiointi ja tukeminen. Päivähoidolla nähtiin myös tehtävänä taata uskonnonvapaus sekä hyväksyä perheiden ja lasten maailmankatsomukset. Päivähoidon tehtävä uskontokasvatuksessa on taata uskonnollisesti avoin, ymmärtävä ja hyväksyvä ilmapiiri.

No mä aattelen et ois tärkeetä tosiaan et päivähoidon uskontokasvatusta tukis tosiaan sitä kodin uskontokasvatusta että ettei sitten kävis sillä tavalla että nää ilmapiiri on sellanen että lapsi ei ikään kuin tai lapsi ajattelee et se ei ikään kuin sais olla oma itsensä tavallaan täällä.

Päivähoidon tehtäviksi uskontokasvatuksessa vanhemmat nimesivät tiedon anta-

misen niin lapsen omasta uskonnosta kuin muistakin uskonnoista. Vanhempien toiveet tiedon sisällöstä vaihtelivat oman uskonnon painotuksesta yleisempään tietoon uskonnoista. Päivähoidon uskontokasvatuksen tulisi tarjota lapsen kehitystasoa vastaavasti ymmärrettävää yleissivistystä ja mahdollisuuden ymmärtää ympäröivän kulttuurin uskonnollista puolta. Vanhempien mielestä olisi tärkeää, että lapsi oppisi tietämään kristinuskon perusteita, koska kristinusko on näkyvä suomalaista kulttuuriperinnettä. Kristinuskon perusteissa korostuu juhlapyhien viettämisen takana olevat merkitykset.

No mä toivon, mitä mä ite toivoisin sillä että se tekis ni ois se just että se niinku avartais, jos on koulutusta ni se avartais niinku lapsen ymmärrystä noista uskonnoista, kaikista uskonnoista se on niinku monipuolinen ja niin... se antaa sellasta yleistä tietoa.

Nii no eiks se ois nyt näitä pääasioita tuoda lähinnä ilmi elikkä tai niinku jotain sanotaan että miks pääsiäistä vietetään.

Aineistosta nousi esiin myös, että päivähoidon uskontokasvatuksen tehtävänä nähdään lapsen johdattelu koulun uskontotunneille. Koulussa lapsella tulee olemaan uskonnontunteja, joten päivähoidon uskontokasvatuksen nähdään valmistelevan lasta koulun uskonnon opiskeluun.

Ja ku sitä tosiaan koulussa tulee sit ainakin olemaan. Ni voihan se jo pienimuotoisena lähtee täältä.

5.3.3 Päivähoidon uskontokasvatuksen sisältö

Päivähoitoon soveltuvista uskontokasvatuksen sisällöistä oli nähtävillä erilaisia mielipiteitä. Osa vanhemmista oli sitä mieltä, että päivähoitoon soveltuvat sisällölliset asiat koostuivat lähinnä suomalaisen kulttuuriin kuuluvista kristillisistä tavoista, kristillisen perinteen taustoista sekä muista uskonnoista yleisellä tasolla.

No joo, siihen niinku oikeestaan joo just sitä perinnettä ja millä tavalla se liittyy suomalaisuuteen ja suomalaiseen kulttuuriin ja sit just näitä just tämmösiä niinku tapoja ja hautajaistapoja tai häätapoja, et mikä se niinku on se kirkon merkitys on tavallaan

suomalaisten arkipäivässä. Et ehkä sellasta kasvatusta niinku ei niinkään et mentäs sellaseen arvoihin ja tämmösiin, semmosella neutraalimmalla tasolla.

Muihin uskontoihin tutustuminen koettiin lähinnä ainoastaan suvaitsevaisuutta kehittävänä ja erilaisten ihmisten kunnioitusta lisäävänä asiana. Muihin uskontoihin tutustuminen koettiin myös auttavan lasta ymmärtämään erilaisten ihmisten toimintaa ja tapoja.

No nii just semmosta ois niinku et ehkä ne vois päiväkodissa oppia niinku tietämään et niinku erilaisia uskontoja ylipäätään on ja sitten niinku sitä kautta sitten jos näkee jotain tapoja et ne ymmärtää ehkä et joku niinku et miks toiset ihmiset tekee eri tavalla tietyssä tilanteessa ku toiset ja niinku. Varsinkin tänä päivänä saattaa olla täälläkin päiväkodissa eri uskontokulttuureista ihmisiä ni ne saattaa näyttää erilaiselta ni ne ymmärtää et nää on niinku tämmöset ja tämmöset taustat niinku. Ehkä semmonen ymmärrys ois niinku hyvä.

Muihin uskontoihin tutustuttaessa vanhemmilla oli erilaisia mielipiteitä siitä, milloin lapselle on hyvä alkaa kertomaan muista uskonnoista. Aineiston perusteella osa vanhemmista kokee, että lapsi on hieman vanhempana kypsempi vertailemaan uskontoja toisiinsa.

En oo ihan varma nyt onko päiväkotikänen lapsi vielä ikäänkuin kypsä arvioimaan eri tämmösiä [uskontoja].

Kristillinen sanoma nousi aineistosta esille niin, että toiset vanhemmat eivät sitä painottaneet ja toisille vanhemmille se loi koko uskontokasvatuksen pohjan. Tällöin uskontokasvatus ilman esimerkiksi Jeesuksen sovitustyötä nähtiin sisällöllisesti vajaana.

Kyl mä näkisin, että tota esimerkiks kaiken uskontokasvatuksen ja kaiken kristinuskon keskus on kumminkin siinä mitä Jeesus on tehnyt ihmisten puolesta eikä missään muussa. – – Just et lähettääkö siitä että kun täytät nämä niin sitten olet hyvä ihminen ja pelastut ja näin, niin ei niin, vaan että se kummiskin lähtis niinku Kristuksen sovitustyöstä.

Sisällöllisesti lapsen ymmärrykselle liian vaikeat ja vakavat asiat koettiin lähinnä

päivähoitoon soveltumattomiksi. Kuitenkin lapsen kysymysten yhteydessä toive oli, että lapselle vastataan tilanteeseen sopivalla tavalla ja ”kerrotaan niinku asiat on”.

No liian vakavat, ei pitäis olla sellaset, pitäis olla kuitenkin lapsen käsityskyvyn rajoissa vielä asiat.

5.3.4 Päivähoidon uskontokasvatuksen toteuttamistavat

Aineiston perusteella ilmeni, että toteuttamistavoissa hyväksyttiin erilaisia asioita, mutta tasapaino uskonnollisessa ja ei-uskonnollisessa toiminnassa on hyvä olla olemassa päivähoiton arjessa. Uskontokasvatuksen toteutuksessa vanhemmille oli tärkeää joko 1) toteutuksen määrän keveys ja pienimuotoisuus tai 2) uskontokasvatuksen jatkuvuus ja säännöllisyys. Toteuttamistapojen käytössä toivottiin kaikkien lasten ja heidän uskontonsa huomioimista. Pienryhmätoimintaan jakamista eri uskontokuntien ehdotettiin myös uskontokasvatuksen toteuttamisen yhteydessä. Lisäksi lasten ja perheen katsomuksen yksilöllistä huomioimista toivottiin enemmän uskontokasvatusta toteutettaessa.

Tässäkin korostaisin sitä et joku semmonen mikä ois niinku säännöllistä just että eihän se et jos käydään kerran vuodessa tai kaks kertaa vuodessa retki johonkin ni se on tosi irrallista mut kylhän usko vaikuttaa koko elämään ja et se pitäis olla mahdollista siinä arjessa ja jos täällä eletään arkea ni siinä. Et just semmoset tavat jotka tukee sitä arjen kristillisyyttä tai mitä sitten sit ja ei mulla oo mitään sitä vastaan et muittenkin uskontojen edustajat voi tai siis elää omaa elämäänsä sinänsä.

Osa haastatelluista vanhemmista toivoi näkyvämpää uskontokasvatuksen toteutusta päivähoitossa ja osa haastatelluista oli sitä mieltä, että päivähoiton tulee olla melko neutraali paikka uskonnon osalta. Aineiston perusteella osa vanhemmista toivoisi päivähoiton olevan vahvemmin kristillinen ja osa vanhemmista kokee jonkun tietyn uskonnon harjoittamisen päivähoitossa muiden uskonnonvapautta rajoittavana. Aineiston perusteella kuitenkin uskonto nähdään hyvin kiinteänä osana ihmisen olemusta. Lapset viettävät päivähoitossa suuren osan päivästä, joten uskonnollisesti täysin neutraali ilmapiiri koettiin jossain määrin rajoittavana.

Kuitenkin suurinosa lapsista kuuluu johonkin uskontokuntaan ja on jollain tavalla kuitenkin jonkinlainen uskonnollinen tausta ni on se aika keinotekoista, jos luodaan semmonen tilanne ikäänkuin ei olis olemassa mitään uskontoa ja lapset kuitenkin melkeen koko päivän viettää täällä, tai tosi pitkän ajan päivästä viettää täällä eli on se aika keinotekoinen jos ikään kuin kaikki uskonnollisuus karsitaan siitä pois et ois tärkeä jos pystyis tukee sitä et lapsi sais toteuttaa sitä omaa uskontoa ja olla aidosti sitä mitä on ja sitä tuettais enemmän.

Päivähoidon uskonnollista neutraaliutta kannattavien vanhempien mukaan koko ryhmässä tehtävät uskonnon harjoittamiset eivät ainakaan sovi päivähoitoon, jossa on erilaisia uskonnollisia taustoja omaavia lapsia. Aineiston perusteella voimakkaampaa uskonnollista kasvatusta halutessaan vanhemmat toivovat toistensa vievän lapsensa esimerkiksi seurakunnan pyhäkouluun, joka on tarkoitettu erityisesti uskonnon oppimiselle ja harjoittamiselle.

No mun mielestä rukouksetkaan ei välttämättä päiväkotiin silleen kuulu ku nykyään kuitenkin pitää ottaa huomioon et on niinku ihmisiä joilla on erilaiset uskomukset et voiko sit tommosia tehdä ryhmässä ja olettaa et kaikki on siinä niinku...Et mun mielestä ne on aika arkoja ja vaikeita asioita päiväkodissa toteutettavaksi et ne kuuluu mun mielestä sit just niinku tommosiin seurakuntakerhoihin ja tämmösiin missä on niinku sit selkeesti sit tiedetään et se kuuluu asiaan mutta että mun mielestä päiväkodissa ei tollasia voi niinku sit toteuttaa.

Toteutukseen liittyen aineistosta nousi esille myös se, että voimakkaita tunteita herättävä aihe tulisi käsitellä lapsen kanssa hyvin loppuun saakka. Keskeneräiseksi jäänyt toteutus voi jättää lapselle selittämättömiä kysymyksiä ja aiheuttaa esimerkiksi pelkoa.

Niinku esimerkiks nyt ollu kotona lapsella kovasti sitä että vähän aikaa sitten puhu kuolemasta ihan hirveästi ni sit semmoset asiat sit niinku alotetaan mut ne jää kesken vaikka ni sit saattaa yöllä herätä vaikka ja näkee painajaisia kyselee jotain ihan hassuja niinku selviää viikkoja myöhemmin et okei se tulee tästä et se on jossakin niinku puhunu jostain kuolemasta.

Toteutuksessa on tärkeää myös huomioida millainen ilmapiirin aiheen ympärille luodaan. Erään vanhemman mielestä uskontokasvatus ei esimerkiksi edistä suvaitsevaisuuden kehitystä, mikäli opetettavan katsomuksen katsotaan olevan ainoa

oikea ja muiden katsomusten vääriä.

Se on kyl vähän kakspiippuinen juttu et jos on hirveen sit silleen jyrkkä sen oman uskonnon suhteen kanssa et ei niinku et kaikki muut on vääriä niin ei se kyllä mun mielestä kehitä suvaitsevaisuutta.

Vierailut kirkkoon koettiin hyvänä uskontokasvatuksen toteuttamistapana ja suomalaiseseen kulttuuriin kuuluvana tärkeänä osana. Vanhemmat nimesivät myös vierailut seurakunnan tiloihin päivähoitoon soveltuvaksi uskontokasvatuksen toteuttamistavaksi. Vierailuihin muita uskontoja tai kulttuureja käsitteleviin paikkoihin tai näyttelyihin suhtauduttiin pääpiirteittäin positiivisesti, toisaalta se herätti vanhemmissa myös hieman epävarmuutta. Vierailujen kanssa korostuu vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön, tiedottamisen ja heidän mielipiteensä kuuntelun tärkeys. Vanhemmilla on hyvin erilaisia näkemyksiä siitä, millaisen aineksen he kokevat uskonnollisena ja täten soveltuvana omalle lapselleen.

No nyt kirkossa onhan ne käynytkin, mikä ettei joo. – – Vois tietysti käydä vähän erilaisissakin paikoissa, et nyhän käydään vissiin vaan tossa lähikirkossa. Toisaalta vois joskus käydä ehkä jossain muussakin, en tiää.

Näyttelyillä ei välttämättä ole mitään tekemistä uskonnon harjoittamisen kanssa, vaan se on semmonen traditio ja osa sitä kulttuuria. Mun mielestä lapset voi ihan hyvin niihin osallistua, et se ei oo uskonnollinen tapahtuma.

Toteuttamistapojen yhteydessä nousi myös ilmi, että osa vanhemmista haluaisi olla itse läsnä joidenkin toteuttamistapojen yhteydessä. Tällaisia toteuttamistapoja olivat esimerkiksi toisen uskontokunnan edustajan vierailun päivähoitossa tai vierailuretki muita uskontoja käsittelevään paikkaan.

No sanotaan että haluaisin olla itse läsnä koska meidän täytyy se kummiskin käsitellä, niitä kysymyksiä ja koska me vastaamme asiasta ni tota et ei mulla niinku sisänsä ajatusta vastaan niinku mut et kyl mä näkisin että mun täytyis olla läsnä koska minä vastaan siitä miten he me kohtaamme käsiteltävät kysymykset.

Päivähoidon uskontokasvatuksen mahdollisina toteuttamistapoina vanhemmat

nimesivät tarinat, kirjat, näytelmät ja laulut. Tarinoissa aiheina nostettiin esille esimerkiksi ”tarina eri puolelta maailmaa” ja ”tarina Mooses vauvasta tai muu satukirjan tapainen”. Näytelmissä aiheiksi esille tulivat ”näytelmä, ei varsinaisesti uskonnollinen, mutta jostain vieraasta kulttuurista ja elämäntavoista” sekä ”joulujuhlassa jotain näytelmiä”.

Aineistosta nousi esiin myös Raamatun lukeminen uskontokasvatuksen toteuttamistapana. Raamatun lukeminen päivähoitossa herätti hyvin vastakkaisia mielipiteitä. Aineiston päivähoiton tulisi huomioida lapsiryhmän uskonnollinen rakenne, jos Raamattua päivähoitossa luettaisiin. Erään haastateltavan mielestä Raamatun lukeminen esimerkiksi niin sanotussa raamattupiirissä ei yhdistynyt mielikuvissa päiväkotitoimintaan ja toisen mielestä: *”jokainenhan voi viedä lapsensa pyhäkouluun, siellä on sitten enemmän sitä puolta.”* Eräs haastateltava kysyi kuitenkin, että *”ja miksei lasten Raamattua voisi lukea, jos luetaan muitakin kirjoja?”*.

Aineiston perusteella uskonnolliset laulut tiedostettiin olevan vanhempien keskuudessa ristiriitaisia tunteita herättävä toteuttamistapa päivähoitossa, mutta niitä ei myöskään täysin tyrmätty. Suomalaiseen perinteeseen kuuluvat perinteiset laulut, kuten tietyt kevätlaulut ja esimerkiksi ”Maan korvessa kulkevi lapsosen tie” koettiin suomalaisiin perinteisiin kuuluviksi. Tämän takia eräs haastateltava koki, että esimerkiksi kevätkuulissa on ihan hyväksyttyä laulaa perinteisiä lauluja.

No ei nyt mitään ihan virsiä mutta siis jos aatellaan niin ku en ees muista näitä kaikkia tai siis toi nyt oli niinku esimerkkinä toi Maan korvessa. Et se on tuttu lasten laulu ja sehän tavallaan kuitenkin uskon tämmönen niinku uskonnollinenkin laulu tavaltaan sisällöltään.

Silleen mitä nyt ollu jossakin lehdissä juttua siitä ettei keväällä voi laulaa näitä kevätlauluja summuuta kevätkuulissa ni musta se nyt on ihan hölynpölyä et niinhän suomessa on aina tehty ja kyl se kuuluu niinku suomalaisiin tapoihin. Kyl ne siellä voi niinku olla mun mielestä.

Uskonnollisten laulujen pitäisi kuitenkin olla tasapainossa muiden laulujen kanssa:

Katsoisin kyllä sitä vähän, jos tulisin ja kuulisin että täällä on laulettu virsiä koko päivä. Et vähän ihmettelisin.

Ruoan siunaaminen on joillekin perheille tärkeää. Aineiston pohjalta ruokarukouksen käyttö yleisesti päivähoidossa miellettiin kuitenkin lähinnä päivähoitoon kuulumattomaksi ja siihen sisältyi oletus, että ”en mä niinku usko et mitään ruokarukouksia nyt ruvetaan tarhassa pitäkään eikä se nyt sinne välttämättä kuuluukaan.” Aineiston pohjalta nousi esiin, että päivähoidossa henkilökunta voisi huomioida lapsia yksilöllisemmin ruokailun yhteydessä niin, että perheiden ruoan siunaamistapa voisi toteutua myös päivähoidossa.

Ja ois nyt ainakin edes se, että muistuttais meidän lapsia vaikka ruoan siunaamisesta, no toinen muistaa sen varmaan muutenkin, mutta tota et ihan tommonen, et jos se kerran on meidän perheen tapa ni tota se ois ihan silleen kiva että ois tavallaan tukee siihen että tota, nyt se on lähinnä sillein siitä kiinni et milloin noi muistaa ite siunata ruoan ni sit ne siunaa ja jos ne ei muista ni sit ne ei muista.

Erityisen huomion arvoinen asia mitä tahansa toimintaa toteutettaessa on aineistosta esille nouseva tarkoituksettoman uskonnollisen aineksen näkyvyys päivähoidossa. Tällaista voi ilmetä esimerkiksi joidenkin juhlien tai toteuttamistapojen yhteydessä, joiden ei alkujaan ollut tarkoitus olla uskonnollisia. Vanhemmat voivat kuitenkin kokea, että päivähoidossa on toteutettu heidän katsomuksensa vastaista uskontokasvatusta. Noitiin liittyvät asiat, kuten Halloweenin liittyvät noita-piiri-leikit ja joogaliikkeet liikuntahetkissä voi ilmetä kuitenkin joillekin vanhemmista heidän katsomustaan vastaisena toimintana. Päivähoidon henkilöstön olisi siis hyvä huomioida ennakkoon, että sisältyykö toimintaan ehkä huomaamatta uskonnollista ainesta ja puhua tästä vanhempien kanssa etukäteen.

Siis noitajutut tai tämmöset Halloweenin yhteydessä. Noituus on semmonen asia mihin me ei haluta millään tasolla, pitää sitä ihanteellisena tai kannustaa. Ni siitä ollaan oltu vähän pahoillamme. – – Siis se oli edellisessä päiväkodissa, oli jotain noita-piirejä. Mitä ei sen sisällöstä pääse näkemään, et mitä siellä on

jos se tapahtuu sit täällä. Me ei pidetä millään tavalla hyvänä et noituutta pidettäis välineenä johonkin hyvään.

Uus-pakanuuden kautta tulee semmosta uskonnollista ainesta, jota ei välttämättä es mielletä että tää on uskonnollista ainesta vaikka se kuitenkin on. Et ei sitten toivo, että myöskään tulee tavallaan vierasta ainesta, joka on satunnaisesti aika neutraalina asiana, vaikka se ei ois.

Parhaiten yllättäviltä väärinkäsityksiltä tai mielenpahoittamisilta toteuttamistapojen kanssa välttyttäisiin, jos päivähoidon henkilöstö informoisi vanhempia etukäteen mahdollisista erikoisohjelmista.

No siis kyllähän siitä tietoo saa jos on jotain tehty että tota jos on tehty jotain niinku muun ohella ni sit ei oo ainakaan tietoo kuulunu. Mut kyl toki jos on harkinnassa näitä vierailuita toisiin uskonnollisiin yhdyskuntiin niin siitä nyt ainakin ehdottomasti haluan tietoa. Että [kaupungin nimi] puolella ilmeisesti ainakin tehty tai keskustelutietojen perusteella oli tämmöstä uskonnollista tai johonkin museoon tai siel oli tehty jotain rituaaleja tai tämmöstä, uhrituotteita tai jotain tämmöstä... Mikä ei ole kiva.

5.4 Vanhempien toiveita päivähoidon uskontokasvatuksesta

Vanhempien toiveet uskontokasvatuksen osalta liittyivät lähinnä uskontokasvatuksen toteutukseen päivähoidossa. Vanhemmat toivoivat lähinnä, että päivähoidossa järjestettäisiin uskontokasvatusta henkilökunnan kyvyn ja resurssien mukaan lapsiryhmä huomioiden. Vanhemmat toivoivat, että jos uskontokasvatusta on, se olisi toisinaan osana muuta toimintaa tai uskontokasvatus olisi säännöllistä ja arkipäiväistä. Aineiston perusteella vanhempien toiveet tiedotuksen osalta vaihtelivat; osalle vanhemmista olisi tärkeää saada enemmän tietoa uskontokasvatuksesta ja toiset vanhemmista olivat melko tyytyväisiä tiedotukseen jo nyt.

No en hirveesti tiedä kyllä mitään että just se et mun mielestä ei päiväkodissa tarvii olla erikseen sellasta et olis jotain varsinaista uskonnonopettamista tai et se olis just et se tulee osana muuta toimintaa.

Et kyl sen tietenkkin toivois että se olis ihan arkipäiväistä ja jokapäiväistä mutta että jos se sit on lähinnä sitä eetosta ilman sitä Jeesuksen työn sovitusta ja merkitystä ni silloin parempi ehkä sitten että ei ollenkaan melkeen.

Aineiston perusteella vanhemmat olivat saaneet perheen tarvetta vastaavalla tiedotetta uskontokasvatuksesta tai haluaisivat kuulla lisää uskontokasvatuksen toteuttamisen mahdollisuuksista. Aineiston perusteella ilmeni, että vanhemmat kuulisivat mielellään kuinka uskontokasvatus ilmenee päiväkodissa ja millaisia asioita uskontokasvatus käsittelee. Mikäli uskontokasvatusta ei juurikaan ole, siitäkin voisi heille mainita. Aineiston perusteella vanhemmat haluaisivat kuulla uskontokasvatuksesta esimerkiksi vanhempainiltojen yhteydessä tai tiedotteissa. Uskontokasvatuksesta tiedottaminen ei kuitenkaan tarvitsisi olla kovin useasti tapahtuvaa. Uskontokasvatukseen liittyvissä erikoisista tilanteista tai tapahtumista osa vanhemmista haluaisi tietoa etukäteen, jotta vanhemmat osaisivat varautua siihen haluamallaan tavalla.

No tietysti voishan sitä tietysti, mun mielestä riittää jossakin ku oli se vanhempainilta ku kaikki tuli tänne ni niissä sit kertoo et tehdään niitä ja näitä jos nyt semmosta on, mut toisaalta jos se ei oo mitenkään niinku iso täällä ni riittää tiedote et parilla sanalla et tämmösiä asioita kerrotaan. Se niinku riittää mun mielestä et ei mun tarvii siitä sen useemmin kuulla et mitä siellä tehdää ja mitä ei.

Aineiston perusteella osa vanhemmista olisi halukkaita myös keskustelemaan enemmän päivähoidon henkilökunnan kanssa uskontokasvatuksen toteutukseen liittyvistä asioista.

Mut siis kyllähän se tietysti ois kiva kuulla jos on jotain mahdollisuuksia ja siis jos on niinku mietitty, et ois kiva tietää jos on jotain mahdollisuuksia et miten vois paremmin toteuttaa uskontokasvatusta. Et oisko esimerkiks mahdollista että pienryhmissä, ne on kuitenkin noissa omissa ryhmissä ne pienryhmät että ois mahollisuus esimerkiks sen mukaan että vois tavallaan ottaa huomioon sen että mikä on vanhempien toive vanhempien uskontokasvatuksessa ja että tota vois sitten ehkä vähän eri tavoin toteuttaa.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimukseni perusteella tein päätelmän, että päivähoidon asiakasperheissä on hyvin erilaisia uskontoon ja uskonnollisuuteen suhtautuvia ihmisiä. Tutkimuksen perusteella uskonnon ja uskonnollisuuden merkitys perheiden elämässä tulee esiin hyvin erilaisia ja vanhempien suhtautuminen lasten uskontokasvatukseen vaihtelee paljon. Tutkimuksen mukaan vanhemmat kokevat, että heillä on päävastuu lapsen uskontokasvatuksen hoitamisesta, kuten myös Pennasen (1983) tutkimuksessa.

Kotona lasten uskontokasvatus jää tutkimuksen perusteella joidenkin perheiden osalta vähäiseksi. Vanhemmat eivät välttämättä koe, että uskontokasvatuksen osuus lapsen kasvatuksessa tarvitsisi olla merkittävä, mutta eivät suhtaudu uskontokasvatukseen negatiivisestikaan. Toisille perheille lapsen uskontokasvatus on puolestaan hyvin merkittävää ja vanhemmat toivoisivat, että uskontokasvatuksen sisältö tulisi vahvasti heidän oman katsomuksensa pohjalta. Tutkimukseni pohjalta tein johtopäätökseen, että vanhemmat toivovat tukea uskontokasvatuksen hoitamisessa esimerkiksi koululta ja päivähoidolta, koska ne kuuluvat tiiviisti lapsen arkiseen elinympäristöön. Myös Pennasen (1983) tutkimuksessa vanhemmat toivoivat lastensa saavan uskontokasvatusta joltain kasvatuspaikalta. Tein johtopäätökseen, että osa vanhemmista kokee kuitenkin seurakunnan tarjoaman uskontokasvatuksen heidän perheensä arjesta irrallisena osana, jolloin päivähoiton tarjoama uskontokasvatus voisi olla tarpeellinen.

Tutkimuksen perusteella päivähoiton tehtävä lapsen uskontokasvatuksessa on perheen katsomuksen tukeminen ja kunnioittaminen sekä tiedon jakaminen perheen vakaumusta kunnioittaen (vrt. Päivähoidon kasvatustavoitekomitean mietintö 1980, 137–139; Laki lasten päivähoitosta 36/1973; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 26–29). Päivähoidon osa-alueiden joukossa vanhemmat arvottivat uskontokasvatuksen joko todella tärkeäksi tai vähiten tärkeimpien osa-alueiden joukkoon. Tutkimuksen perusteella tein johtopäätöksen, että vanhemmat kokevat päivähoiton uskontokasvatuksen tarjoamisen pääpiirteittäin positiivisena oikeutenaan.

Tutkimuksen perusteella vanhemmat kokevat uskontokasvatuksen lapsen kehityk-

sen kannalta tärkeänä hyvin erilaisten asioiden takia. Uskontokasvatus koettiin tärkeänä suomalaisen kulttuurin ymmärtämisen sekä muiden kulttuurien ja ihmisten ymmärtämisen takia. Myös Komulaisen (2008, 33) ja Kokkosen (2008, 29) mukaan omaan uskontoon ja oman identiteetin lähteisiin tutustuminen johtaa toisen uskonnon ymmärtämiseen ja kunnioittamiseen. Tutkimuksen perusteella uskontokasvatuksen tuomilla selitysmalleilla vanhemmat kokevat voivansa luoda lapsille turvaa, luottamusta ja rohkeutta. Uskontokasvatuksella vanhemmat kokevat voivansa tuoda elämälle tarkoitusta ja sillä voidaan vahvistaa lapsen itsetuntoa. Myös vanhempien mielestä uskontokasvatuksen avulla luodaan pohjaa lapsen eettisen, moraalien ja arvojen kehittymiselle (vrt. Tamm 2002, 89–90). Uskontokasvatuksessa vanhemmat kokivat, että uskontokasvatuksen antaman tiedon kautta lapsen kyky arvostaa ihmisiä ja ymmärtää erilaisuutta kehittyy. Tutkimuksen perusteella lasten kasvaminen suvaitsevaisiksi koettiin tärkeänä. Tutkimuksen mukaan vanhempien mielestä nykypäivän Suomessa on tärkeää, että lapsi oppii jo pienenä ymmärtämään erilaisia ihmisiä ja uskontoja. Tutkimuksen perusteella tein johtopäätöksen, että vanhemmille on tärkeää, että lapsi saa tietoa ja virikkeitä myös uskontoon liittyvistä asioista. Vanhemmat haluavat tukea lastensa kasvua tasapainoiseksi ja erilaisuutta kunnioittaviksi ihmisiksi.

Tutkimuksen mukaan päivähoidossa uskontokasvatusta voisi olla ainakin pieni-muotoisesti ja muuhun toimintaan integroituna. Tutkimuksen perusteella osa vanhemmista toivoisi uskontokasvatuksen päivähoidossa olevan kuitenkin jatkuvaa ja säännöllistä. Osa vanhemmista toivoisi päivähoidolta näkyvämpää uskontokasvatusta lapsen arjessa, mutta uskonnollinen ilmapiiri päivähoidossa tulisi olla kaikkien lasten uskonnot hyväksyvä ja huomioiva. Tutkimuksen perusteella vanhemmat myös toivovat lapsen iän ja kehitystason huomioimista uskontokasvatusta toteuttaessa. Vanhemmat ehdottivat uskontokasvatuksen toteutuksessa lasten eriyttämistä pienryhmiin uskontokunnan tai katsomuksen mukaan. Tutkimuksen perusteella tein johtopäätöksen, että uskontokasvatuksen toteuttamisesta ja toteuttamistapojen käytöstä on tärkeää keskustella ryhmäkohtaisesti vanhempien kanssa etukäteen.

Uskontokasvatuksen toteuttamistavoiksi vanhemmat nimesivät retket kirkkoon ja muihin paikkoihin, tarinat, kirjat, näytelmät, näyttelyt, laulut ja rukoukset. Van-

hemmillä oli hyvin erilaisia mielipiteitä mitkä edellä mainituista uskontokasvatuksen toteuttamistavoista soveltuvat päivähoitoon. Tutkimuksen perusteella tein johtopäätökseen, että päivähoitoon soveltuvat uskontokasvatuksen toteuttamistavat riippuvat paljon lapsiryhmän rakenteesta ja vanhempien katsomusten yhteensopivuudesta.

Hilskan (2003) tutkimuksen mukaan monikulttuurisen päiväkodin esikouluikäisten lasten vanhemmat toivoisivat luvan kysymistä uskontokasvatuksessa jopa tilannekohtaisesti. Tutkimuksessani tein saman huomion, että myös osa suomalaisista vanhemmista toivoisi luvan kysymistä jopa tilannekohtaisesti uskontokasvatuksen toteutuksessa. Tutkimuksen perusteella vanhempien katsomuksesta riippuen muun toiminnan yhteydessä oleva piilevä ja huomaamaton uskonnollinen aines voi aiheuttaa ristiriitaa perheen katsomuksen kanssa ja tätä päivähoiton tulisi pyrkiä välttämään. Tein johtopäätöksen, että vanhempien luvan kysyminen ei ole tarpeellista ainoastaan monikulttuuristen ja muihin kuin luterilaiseen uskontokuntaan kuuluvien vanhempien joukossa.

Tutkimuksen perusteella uskontokasvatuksen tiedottamisen yhteydessä vanhemmat eivät olleet juurikaan selvillä uskontokasvatuksen hoidosta lastensa päiväkodissa. Tutkimuksen mukaan muuhun toimintaan integroitunut uskontokasvatus ei tule välttämättä vanhempien tietoon, joten henkilökunnan olisi toisinaan aiheellista tuoda ilmi kuinka uskontokasvatus päivähoitossa toteutuu. Tutkimuksen perusteella vanhemmat olivat kiinnostuneita kuulemaan uskontokasvatuksesta, jos siitä esimerkiksi vanhempainillassa puhuttaisiin. Tein johtopäätöksen, että uskontokasvatusta olisi hyvä tuoda kodin sekä päivähoiton puolesta läpinäkyvämmäksi, jotta aiheen ympärillä oleileva epämääräisyys ja oletukset eivät veisi uskontokasvatusta kuitenkaan kokonaan pois päivähoiton arjesta (vrt. Hilska 2003).

Tutkimukseni pohjalta tärkein tekemäni johtopäätös oli, että päivähoiton henkilökunnan olisi hyvä keskustella uskontokasvatuksesta vanhempien kanssa enemmän. Kodin ja päivähoiton yhteistyö lasten uskontokasvatuksessa sujuisi paremmin, kun päivähoito ja koti sopisivat uskontoon liittyvistä asioista konkreettisesti. Päädyin johtopäätökseen, että sekä vanhemmat että päivähoiton henkilökunta voisivat aktiivisemmin esittää omia näkemyksiään toisilleen uskontokasvatuksen

osalta. Tutkimuksen perusteella tein päätelmän, että vanhemmat toivovat kuitenkin päivähoidolta keskustelun avausta uskontokasvatuksen ympärillä. Hilska (2003) on tutkimuksessaan huomannut, että päivähoitohenkilökunta puolestaan aristelee uskontokasvatusaiheen käsittelyä vanhempien kanssa. Mielestäni aiheen aristelu on aivan turhaa, koska vanhemmat, joita aihe kiinnostaa keskustelevat mielellään uskontokasvatuksen toteuttamisen mahdollisuuksista. Nekin vanhemmat, jotka eivät koe aihetta välttämättä henkilökohtaisesti kovin merkittäväksi tai tärkeäksi arvostavat sitä, että heidän näkemyksensä huomioidaan.

7 POHDINTA

Uskontokasvatus on mielestäni hyvä ja aina ajankohtainen tutkimusaihe, koska jokaisella ihmisellä on uskonnosta omanlaisensa näkemys ja uskonnon merkitys yksilön elämässä ja yhteiskunnassa vaihtelee. Uskontokasvatus menee mielestäni jollain tavalla myös lapsen kasvatuksen ytimeen, koska sillä voidaan vaikuttaa lapsen maailmankatsomuksen syntyyn ja siihen kuinka lapsi kokee ympäröivän maailman. Usko ja uskonto ovat ihmiselle hyvin henkilökohtaisia asioita. Ne voivat olla ihmisestä riippuen ehkä myös arkoja keskustelun aiheita, joten se toi tutkimukseeni haastavuutta. Aihe herättää minulla, kuten varmasti muillakin, henkilökohtaisia mielipiteitä, joten aiheen valinnan ja sen herättämien mielipiteiden takia minun piti tarkastella omaa toimintaani tutkijana vieläkin kriittisemmin. Tutkimuksen tulee pyrkiä olemaan kuitenkin mahdollisimman objektiivinen kuvaus aiheesta, vaikka laadullisessa tutkimuksessa tutkija on kuitenkin myös itse olennainen osa tutkimusta.

Tutkimuksen tekeminen on ollut mielenkiintoinen ja antoisa prosessi. Opinnäytetyöprosessi on ollut pitkä ja se alkoi vuoden 2007 lopussa, jolloin aloin pohtia aihetta. Brasiliassa tekemäni opiskeluvaihdon aikana aiheen valinta muokkautui ja selkeytyi mielessäni. Brasiliasta palattuani, syksyllä 2008, aloin viimeinen kerätä teoriaosuuttani ja valmistella tutkimukseni tekoa. Olen ollut erittäin tyytyväinen aiheeni valintaan. Koin päivähoidon uskontokasvatuksen tutkimisen hyvin rikastuttavana ja omaa ammatillisuuttani kehittäväenä. Opinnoissani varhaiskasvatuksen uskontokasvatus olisi muuten jäänyt hyvin vähälle huomiolle, mutta se on mieles-

täni ajankohtainen ja tärkeä keskustelunaihe varhaiskasvatuksen piirissä. Vanhempien näkökulmasta tehty tutkimus toi kokemusta vanhempien kohtaamisesta ja heidän mielipiteidensä kuunteleminen on aina erittäin tärkeää lasten kanssa työskennellessä. Opinnäytetyön tekeminen uskontokasvatuksesta vähensi myös omia ennakkoluuloja ja olettamuksia uskontokasvatuksesta päivähoitossa. Vanhempien näkemysten tutkiminen toi tietoa aiheesta ja rohkeutta kohdata aihe realistisesti työssäni tulevaisuudessa.

Jatkotutkimusehdotuksia tutkimukselleni olisi erilaisten uskonnollisen taustan omaavien vanhempien näkemysten tutkiminen päivähoiton uskontokasvatuksen osalta. Vanhempien näkemyksiä voisi tutkia myös syvemmin päivähoitossa käytettävistä uskontokasvatusten menetelmistä, esimerkiksi konkreettisesti käsittelemällä tarinoita ja lauluja. Myös tutkimus vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön laadusta sekä yhteistyötapojen kehittämiseen tähtäävä tutkimus voisi tuoda tarpeellista tietoa varhaiskasvatuksen alalle.

LÄHTEET

Anttonen, V. 2004. Uskonto ihmisen ajattelussa ja kulttuurissa. Teoksessa Hyry, K. & Pentikäinen, J. (toim.) Uskonnot maailmassa. Helsinki: Werner Söderström, 32–43.

Ehnqvist, T. 2001. Minäkäsityksen ja itsetunnon yhteydet lapsen uskonnolliseen, moraaliseen ja sosiaaliseen kehitykseen. Teoksessa Salminen, J (toim.). 2001. Varhaiskasvatuksen uskontokasvatus. Helsingin opettajan koulutuslaitoksen Vantaan täydennyskoulutuslaitos. *Studia Paedagogica* 24. Helsinki: Hakapaino, 107–138.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. 2000. Opetushallitus [viitattu 19.3.2009]. Saatavilla: <http://www.oph.fi/ops/esiopetus/esiops.pdf>

Halme, L. 2008. Suomalaisen arvopohjan juuret. Teoksessa Kangasmaa, T., Petäjä, H. & Vuorelma, P. (toim.) Lapsenkaltainen. Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten keskus Oy, 24–28.

Heino, H. 2002. *Mihin Suomi tänään uskoo?* Juva: WS Bookwell.

Hilka, P. 1995. Lastentarhanopettajien uskonnollisen kasvatuksen intentiot. Uskonnonpedagogiikan pro gradu-työ. Helsingin yliopisto. Käytännöllisen teologian laitos. Teologisen tiedekunnan kirjasto.

Hilka, P. 2003. Juhlapyhien vietto monikulttuurisessa päiväkodissa. Teoksessa Kallioniemi A., Räsänen, A. & Hilka, P. (toim.) Lapsen sielun maisema. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitoksen Vantaan täydennyslaitos. *Studia Paedagogica* 30. Helsinki: Hakapaino, 107–126.

Hiltunen, A. 2008. Lapsen tapa elää todeksi uskonnolliset, hengelliset ja henkiset

asiat ja ilmiöt. Teoksessa Kangasmaa, T., Petäjä, H. & Vuorelma, P. (toim.) Lap-
senkaltainen. Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa.
Helsinki: Lasten keskus Oy, 69–73.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. 11. painos. Hel-
sinki: Tammi.

Holm, N.G. 2004. Teologiaa lasta varten-uskonnonpsykologia näkökohtia. Teok-
sessa Heinonen, L., Luodeslampi, J. & Salmensaari L. (toim.) Lapsityön käsikir-
ja. Helsinki: Kirjapaja Oy, 25–47.

Holopainen, H. 2008. Osa päiväkodeista tyrkyttää uskontoa. Julkaistu Helsingin
Sanomissa 16.8.2008. [viitattu 9.1..2008] Saatavissa:
<http://www.hs.fi/kotimaa/artikkeli/Osa+p%C3%A4iv%C3%A4kodeista+tyrkytt%C3%A4%C3%A4+uskontoa/1135238688524>

Hujala, E., Puroila, A.-M., Parrila, S. & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhais-
kasvatukseen. Helsinki: Edufin.

Hälinen, K. 1981. Huoltajien käsityksiä 3-6 -vuotiaiden lasten uskontokasvatuk-
sesta päiväkodissa tarkasteltuna Päivähoidon kasvatustavoitekomitean mietinnön
(1980:31) sitä koskevien esitysten näkökulmasta. Helsinki: Helsingin yliopiston
kasvatustieteen laitos.

Hänninen, S.-L. & Valli, S. 1986. Suomen lastentarhatyön ja varhaiskasvatuksen
historia. Helsinki: Otava.

Kalliala, M. 2005. Varhaiskasvatuksen uskontokasvatuksen mahdollisuudet mo-
niuskontoisessa yhteiskunnassa. Teoksessa Hilska, P., Kallioniemi, A., & Luodes-
lampi, J. (toim.) Uskontokasvatus monikulttuurisessa maailmassa. Helsinki: Kir-
japaja Oy, 141–176.

Kallioniemi, A. 2001. Varhaiskasvatuksen uskontokasvatus tiedonalana ja tutkimuskohteena. Teoksessa Salminen, J (toim.) Varhaiskasvatuksen uskontokasvatus. Helsingin opettajan koulutuslaitoksen Vantaan täydennyskoulutuslaitos. *Studia Paedagogica* 24. Helsinki: Hakapaino, 31–58.

Kallioniemi, A. 2003. Uskontokasvatus varhaiskasvatuksen tutkimuksen kentässä. Teoksessa Kallioniemi A., Räsänen, A. & Hilska, P. (toim.) Lapsen sielun maisema. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitoksen Vantaan täydennyslaitos. *Studia Paedagogica* 30. Helsinki: Hakapaino, 91–106.

Kallioniemi, A. 2005a. Varhaiskasvatuksen uskontokasvatus monikulttuurisessa maailmassa. Teoksessa Hilska, P., Kallioniemi, A., & Luodeslampi, J. (toim.) Uskontokasvatus monikulttuurisessa maailmassa. Helsinki: Kirjapaja Oy, 11–37.

Kallioniemi, A. 2005b. Uskonnonopetus ja uskontokasvatus historiallis-yhteiskunnallisessa kontekstissa. Teoksessa Kallioniemi, A & Luodeslampi J (toim.) Uskonnonopetus uudella vuosituhatluvalla. Helsinki: Kirjapaja Oy, 11–49.

Kallioniemi, A. 2008. Uskontokasvatus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Kangasmaa, T., Petäjä, H. & Vuorelma, P. (toim.) Lapsenkaltainen. Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten keskus Oy, 9–23.

Kallioniemi, A. & Torppa, M. 2001. Lastentarhanopettajiksi opiskelevien käsityksiä uskontokasvatuksesta. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos. *Tutkimuksia* 233. Helsinki: Yliopistopaino.

Kangasmaa, T., Petäjä H., & Vuorelma P. 2008. Lapsella on oikeus omaan uskontoon tai katsomukseen. Teoksessa Kangasmaa, T., Petäjä, H. & Vuorelma, P. (toim.) Lapsenkaltainen. Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten keskus Oy, 39–41.

Karila, K., Kinos, J. & Virtanen, J. 2001. Varhaiskasvatus muuttuvassa yhteis-

kunnassa. Teoksessa Karila, K., Kinos, J. & Virtanen, J. Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Helsinki: PS-kustannus, 13–23.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Oppaita 63. Helsinki: STAKES.

Kokkonen, J. 2008. Uskonnollisuus ja hengellisyys lapsen maailmassa. Teoksessa Kangasmaa, T., Petäjä, H. & Vuorelma, P. (toim.) Lapsenkaltainen. Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten keskus Oy, 74–81.

Komulainen, J. 2008. Miksi tarvitsemme uskontokasvatusta? Teoksessa Kangasmaa, T., Petäjä, H. & Vuorelma, P. (toim.) Lapsenkaltainen. Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten keskus Oy, 29–33.

Luodeslampi, J. 2005. Eläminen ja työ moniuskontoisessa yhteiskunnassa. Teoksessa Kallioniemi, A & Luodeslampi J (toim.). Uskonnonopetus uudella vuositu-hannella. Helsinki: Kirjapaja Oy, 438–446.

Laki lasten päivähoidosta 36/1973. Annettu 19.1.1973 [viitattu 9.11.2008]. Saatavilla: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Laitila, T. 2006. Syrjäyttääkö maallinen uskonnon Euroopassa? Teoksessa Yeung, B. A., Pesonen, H. & Sundback, S. (toim.). Rajojen ylityksiä. Uskonto, kirkko, sosiologia. Helsinki: Suomen teologinen kirjallisuusseura, 75–88.

Metsämuuronen, J. (toim.) 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp Ky.

Peltonen-Räty, H. 2000. Päiväkotien toteuttama uskonnollinen kasvatus: Tapaus-tutkimus Korson seurakunnan alueelta. Helsingin yliopisto. Opettajan koulutuslai-

tos. Varhaiskasvatus. Pro gradu- tutkielma.

Pennanen, M. 1983. Vanhempien käsityksiä esikouluikäisten lasten uskontokasvatuksesta. –Tavoitteet, muodot, kasvatusvastuu. Laudaturtutkielma. Helsingin yliopisto. Teologinen tiedekunta. Käytännöllisen teologian laitos.

Pennanen, M. 1988. Vanhempien käsityksiä esikouluikäisten uskontokasvatuksesta. Uskonnonpedagogiikan pro gradu-tutkimus. Helsingin yliopisto. Teologinen tiedekunta.

Punkka-Hänninen, P. 2007. Espoo:Koululaiset Helinä Rautavaan museoon vain vanhempien luvalla. Helsingin sanomat. [viitattu 23.3.2009] Saatavilla: <http://www.hs.fi/kaupunki/artikkeli/Espoo+Koululaiset+Helin%C3%A4+Rautavaaran+museoon+vain+vanhempien+luvalla/1135230651745>

Puolimatka, T. 2004. Kasvatus, arvot ja tunteet. Helsinki: Tammi.

Päivähoidon kasvatustavoitekomitean mietintö. Komiteamietintö 1980:31. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Päivähoidon uskontokasvatuksen tavoitteet. Kirkon kasvatusasiain keskus 1976.

Räsänen, A. 2001. Lapsen käsitys Jumalasta. Teoksessa Salminen, J (toim.). Varhaiskasvatuksen uskontokasvatus. Helsingin opettajan koulutuslaitoksen Vantaan täydennyskoulutuslaitos. Studia Paedagogica 24. Helsinki: Hakapaino, 79–95.

Salminen, J. 2001. Varhaiskasvatuksen uskontokasvatus historiallis-yhteiskunnallisissa kontekstissa. Teoksessa Salminen, J (toim.). Varhaiskasvatuksen uskontokasvatus. Helsingin opettajan koulutuslaitoksen Vantaan täydennyskoulutuslaitos. Studia Paedagogica 24. Helsinki: Hakapaino, 1–30.

Seppo, J. 2003. Uskonnonvapaus 2000-luvun Suomessa. Helsinki: Edita Prima

Oy.

Tamminen, K., Vermasvuori, J., Niemi, H. & Kontula, L. 1987. Johdatus uskon-
tokasvatukseen. Helsinki: Yliopistopaino.

Tamm, M. 2002. Lasten ja nuorten uskonnollinen maailma. Helsinki: Lasten kes-
kus.

Uskonnonvapauslaki 453/2003. Annettu 6.6.2003 [viitattu 23.3.2009]. Saatavilla:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030453>

Vaalgamaa, E. S. 2003. Lasten ahdistamista vai olennainen osa suomalaista kas-
vatusta? : Uskonnollisen kasvatuksen hyväksyminen osaksi päiväkotien toimintaa.
Helsingin yliopisto. Helsinki: Yliopistopaino.

Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista.
Julkaisuja 2000:29 [viitattu 23.3.2009]. Saatavilla:
<http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/varhais2/kasvatus.pdf>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. STAKES oppaita 56. Saarijärvi:
Gummerus Kirjapaino Oy [Viitattu: 9.11.2008]. Saatavissa:
[http://varttua.stakes.fi/NR/rdonlyres/DD04983E-D154-4FE4-90A1-
E2690175BE26/0/vasu.pdf](http://varttua.stakes.fi/NR/rdonlyres/DD04983E-D154-4FE4-90A1-E2690175BE26/0/vasu.pdf)

Virtanen, J. 2006. Fenomenologia laadullisen tutkimuksen lähtökohtana. Teokses-
sa Metsämuuronen, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: Inter-
national Methelp Ky,151–215.

Vuola, E. 2004. Uskonto Latinalaisessa Amerikassa. Teoksessa Hyry, K. & Pentti-
käinen, J. (toim.) Uskonnot maailmassa. Helsinki: Werner Söderström, 465–475.

Vuorinen, H. 2008. "Se turva heijastuu jotenki siihen levollisuuteen ja se heijastuu

oikeastaan kaikkeen." Lastentarhanopettajien käsityksiä uskontokasvatuksesta esiopetuksessa. Pro gradu-tutkielma. Helsingin yliopisto. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Soveltavan kasvatustieteen laitos.

Väestörekisterikeskus. 2008a. Taskutieto [viitattu 9.1.2008]. Saatavilla: [http://www.vaestorekisterikeskus.fi/vrk/files.nsf/files/D7758D69FFD46658C225746C002D6DE6/\\$file/Taskutieto_2008.pdf](http://www.vaestorekisterikeskus.fi/vrk/files.nsf/files/D7758D69FFD46658C225746C002D6DE6/$file/Taskutieto_2008.pdf)

Väestörekisterikeskus. 2008b. Uskonnolliset yhdyskunnat 31.12.2007 [viitattu 9.11.2008]. Saatavilla: [http://www.vaestorekisterikeskus.fi/vrk/files.nsf/files/FF622675B4BB1110C2257459002561F9/\\$file/rek.uskonnolliset+yhd,311207.htm](http://www.vaestorekisterikeskus.fi/vrk/files.nsf/files/FF622675B4BB1110C2257459002561F9/$file/rek.uskonnolliset+yhd,311207.htm)

YK:n Ihmisoikeuksien yleismaallinen julistus. 1948. [viitattu 26.3.2009]. Saatavilla: <http://www.unhchr.ch/udhr/lang/fin.htm>

Yleissopimus lapsen oikeuksista. 1959. [viitattu 26.3.2009]. Saatavilla: http://www.unicef.fi/files/unicef/pdf/Lasten_oik_sopimus.pdf

HEI!

Kiitos kiinnostuksesta päivähoidon uskontokasvatusta koskevaa tutkimustani kohtaan ja suostumisesta haastateltavaksi!

Ohessa on haastattelurunko, johon voit tutustua jo etukäteen ja näin hieman miettiä vastauksiasi ja jäsentää ajatuksiasi. Sinun ei tarvitse vastata kysymyksiin paperille, riittää kun tiedät millaisia kysymyksiä haastattelutilanteessa tulen esittämään. Tutkimuksen tarkoituksena on saada tietoa vanhempien näkemyksistä, joten Sinun ajatuksesi ja pohdinnat ovat tärkeitä!

Haastattelutilanteessa toivon, että voin nauhoittaa haastattelut. Tällöin haastatteluun ei mene liikaa aikaa, mutta saan kuitenkin kaiken tärkeän muistiin. Nauhoitetut haastattelut tulevat vain tutkimuskäyttöön ja nauhat hävitetään haastattelujen purkujen jälkeen.

Yhteistyöterveisin,

Susanna Rahikainen

puh: *****

s-posti: *****

ESITIEDOT

1. Vastaajan sukupuoli
2. Vastaajan uskonnollinen elämäkatsomus; uskontokunta; kirkkoon kuuluminen
3. Puolison ja lasten uskonnollinen elämäkatsomus; uskontokunta; kirkkoon kuuluminen
4. Lapsen ikä/ lasten iät

USKONTOKASVATUKSEN KÄSITE

1. Millaisia ajatuksia Sinulle tulee sanasta uskontokasvatus?
2. Kenelle mielestäsi kuuluu lapsen uskontokasvatuksen ensisijainen hoitaminen?
3. Millainen on kodin ja päivähoiton antaman uskontokasvatuksen suhde?

USKONTOKASVATUKSEN TARPEELLISUUS

1. Millaisena käsität uskontokasvatuksen roolin lapsen eettisessä kehityksessä?
2. Millaisena käsität uskontokasvatuksen roolin suvaitsevaisuuskasvatuksessa?
3. Millaisena käsität uskontokasvatuksen roolin kulttuuriperinteen siirtämisessä?
4. Millaisena käsität uskontokasvatuksen roolin elämysten antajana tunnekasvatuksessa?

PÄIVÄHOIDON USKONTOKASVATUKSEN TAVOITTEET JA TEHTÄVÄ

1. Mikä on mielestäsi päivähoiton uskontokasvatuksen tavoite?

PÄIVÄHOIDON USKONTOKASVATUKSEN SISÄLTÖ

1. Millaisia sisällöllisiä asioita päivähoiton uskontokasvatuksen tulisi olla?
2. Millaiset sisällölliset asiat ovat päivähoiton uskontokasvatuksessa keskeisimpiä?
3. Millaiset sisällölliset asiat eivät sen sijaan ole mielestäsi keskeisiä?

PÄIVÄHOIDON USKONTOKASVATUKSEN TOTEUTTAMISTAVAT

1. Millaiset uskontokasvatuksen toteuttamistavat sopivat mielestäsi päivähoitoon?
2. Millaiset toteutustavat eivät mielestäsi sovellu päivähoitoon ja miksi?

USKONTOKASVATUKSEN VERTAILU MUIHIN PÄIVÄHOIDON OSA-ALUEISIIN

Päivähoidon esiopetuksella on seitsemän osa-aluetta, joista etiikka ja katsomus on yksi. Uskontokasvatus sisältyy tähän osa-alueeseen. Muita sisältöalueita ovat kieli ja vuorovaikutus, matematiikka, ympäristö- ja luonnontieto, terveys, fyysinen ja motorinen kehitys sekä taide ja kulttuuri.

1. Miten suhteuttaisit uskontokasvatuksen päivähoiton osa-alueiden joukkoon?
2. Kuinka arvotat uskontokasvatuksen päivähoiton muiden osa-alueiden joukossa?

USKONTOKASVATUKSEN MERKITYS LAPSEN KEHITYKSELLE

1. Millaista merkitystä uskontokasvatuksella on mielestänne lapsen kehitykselle?
  - 1.1 Mitä lapsi voi saada uskontokasvatuksen kautta?
  - 1.2 Millaisia positiivisia asioita uskontokasvatus voi antaa lapselle?
  - 1.3 Millaisia negatiivisia asioita uskontokasvatus voi antaa lapselle?
2. Kuinka päivähoiton uskontokasvatus saattaa näkyä kotona lapsen puheissa ja leikeissä?

VANHEMPIEN TOIVEITA USKONTOKASVATUKSESTA

1. Mitä tiedät uskontokasvatuksen toteutuksesta lapsenne päivähoitossa?
2. Millaisia käytännön muutoksia toivoisit uskontokasvatuksen järjestämiseen lapsenne päivähoitossa?
3. Millaista tiedotusta toivoisit saavasi päivähoiton uskontokasvatuksesta?

HEI HYVÄ ***** KAUPUNGIN PÄIVÄHOIDON ASIAKAS!

Opiskelen Lahden ammattikorkeakoulussa sosionomiksi (AMK) ja teen opinnäytetyötäni päivähoidon uskontokasvatuksesta. Tarkoitukseni on tutkia päivähoidon asiakasperheiden näkemyksiä ja toiveita uskontokasvatuksesta päivähoidossa.

Tutkimukseni tiimoilta tarvitsen aiheesta kiinnostuneita vanhempia haastateltaviksi. Haastattelu kestää noin puolesta tunnista tuntiin ja se pidetään ***** päiväkodin tiloissa. Haastattelut voidaan sopia esimerkiksi arki-aamulle klo. 7.30-9 tai arki-iltapäivälle klo. 16-19. Toivoisin, että haastattelut sovitaan mahdollisimman pian ja ne saataisiin pidettyä 18.2.2009 mennessä. Haastattelussa saatua tietoa tullaan käyttämään luottamuksellisesti ja nimettömästi tutkimuksessani. Tutkimuksesta saadut tulokset toimitetaan lasten päivähoidosta vastaavalle ***** kaupungin sivistystoimelle, joten nyt voitte olla vaikuttamassa lastenne päivähoidon laadusta uskontokasvatuksen tiimoilta!

Olkaa hyvä ja täyttäkää alla oleva lomake ja palauttakaa se ***** päiväkodin henkilökunnalle. Voitte ottaa minuun yhteyttä myös puhelimen ja sähköpostin välityksellä.

Ystävällisin terveisin,

Susanna Rahikainen

puh. *****

sähköposti: *****

Leikkaa tästä -----

Kyllä, haluan osallistua tutkimukseen päivähoidon uskontokasvatuksesta.

Minulle sopivia haastatteluajankohtia olisivat: _____(pvm)_____ (klo)

_____ (pvm) _____ (klo)

Nimi: _____

Puh: _____

Sähköposti: _____